

TANTOLUNDEN
Program för upprustning
DEL 3 GRÖNSTRUKTUR - INVENTERING, ANALYS OCH MÅLBILD
Södermalms stadsdelsförvaltning 2022

**Stockholms
stad**

TANTOLUNDEN | SÖDERMALM | STOCKHOLM

Program för upprustning 2022-04-08

BESTÄLLARE

Södermalms stadsdelsförvaltning genom Karin Mehlis, landskapsarkitekt och projektledare

REFERENSPERSONER

Carina Herdin Ringstedt, parkingenjör

Daniel Hofling, byggnadsantikvarie, Stockholms stadsmuseum

UPPDRAGET HAR UTFÖRTS AV

Pia Englund, uppdragsansvarig landskapsarkitekt, Tengbom

Lisa Sundström, byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kontrollant av kulturvärden - K, Tengbom

Karin Manberger, handläggande landskapsarkitekt, Tengbom

Wille Helmbold, medverkande landskapsarkitekt, Tengbom

Nathalie Gransten, praktikant landskapsarkitekt, SLU

Anna Koffmann, ekolog och GIS-expert, CALLUNA

Magnus Tuvendal, specialist ekosystemtjänster, CALLUNA

FOTO

Tengbom om inget annat anges.

FOTO OMSLAG

Tantolunden i juni, 2021.

Tengbomgruppen ab

Katarinavägen 15

Box 1230

111 82 Stockholm

telefon: 08-412 52 00

www.tengbom.se

org.nr. 56329-9113

DEL 1	INNEHÅLL	
	INLEDNING	4
	STADENS STRATEGISKA DOKUMENT OCH KULTURHISTORISKT FÖRFATTNINGSSKYDD	6
	HISTORIK	12
	ÖVERGRIPANDE TIDSLAGER	26
	KARTÖVERLAGRING URSPRUNGLIG PARKUTBREDNING, PARKENTRÉER, PARKVÄGAR.....	27
	ANALYS URSPRUNGLIG PARKUTBREDNING, PARKENTRÉER, PARKVÄGAR	28
	KULTURHISTORISKA VÄRDEN, VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG	29
	KULTURHISTORISKA FÖRHÅLLNINGSSÄTT	30
	KÄLLOR	32
DEL 2	KORTFATTAD HISTORIK SAMMANFATTNING DEL 1	36
	MEDBORGARDIALOG OCH TRYGGHETSVANDRING HÖSTEN 2021	38
	KARTA DIALOG.....	39
	ENTRÉER	40
	GÅNGVÄGAR	46
	RÄNNDALAR OCH DAGVATTEN	50
	KÖRVÄGAR, PARKERINGAR, KOMPLEMENTBYGGNADER OCH IMPEDIMENT.....	54
	BELYSNING	60
	MÖBLERING OCH SKYLtar	64
	LEK, IDROTT OCH AKTIVITET	68
	KÄLLOR	72
DEL 3	GRÖNSTRUKTUR - INLEDNING	76
	TRÄDSKIKTET	79
	VEGETATIONSKARAKTÄRER	85
	VEGETATIONSKARAKTÄRERER - DELOMRÅDEN	88
	VEGETATIONSKARAKTÄRER - EKOLOGI OCH BIOLOGISK MÅNGFALD	105
	STÖDÅTGÄRDER - EKOLOGI	110
	EKOSYSTEMTJÄNSTER.....	112
	SLUTSATSER KULTURMILJÖ - KULTURHISTORISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	116
	SLUTSATSER OCH FORTSATT ARBETE	117
	SLUTSATSER EKOLOGI KOPPLAT TILL PARKPLANEN	119
	KÄLLOR	120
BILAGOR		
	DIALOG	
	VÅRDA BEVARA UTVECKLA	

GRÖNSTRUKTUR - INLEDNING

Tantolundens gröna silhuett syns vida i stadsbilden och utgör ett viktigt grönt stadsbyggnadselement i Stockholm. Bergsparken berättar på många sätt om Söders park- och agrara historia i utkanten av Stockholms malmar med betesmark och odlingar, men också om landskapets naturliga landsformer och ursprungliga naturlandskap. Delar av Tantolunden består av skapad parkmark, andra av hävdad natur och ytterligare delar av bevarad natur, där vegetationskaraktärerna har formats över lång tid. Sammantaget har parken utvecklat höga ekologiska värden såväl som höga rekreations- och kulturhistoriska värden med unika platser, parkrum och panoramavyer över staden.

Trädskiktets kulturhistoriska värden beskrivs närmare i programmets första del under avsnitten historik och kulturhistoriska värden. I denna del analyseras vilka av parkens trädstrukturer som finns kvar från slutet av 1800-talet när de första träden planterades, se avsnitt trädskiktet. Generellt anges det att det äldre trädbeståndet har ett stort kulturhistoriskt värde, både avseende arter och placering.

ARBETSSÄTT

Programarbetet för Tantolunden har inneburit att nya kartor för grönstrukturen har behövt tas fram, men också att äldre inventeringar har behövt kompletteras och uppdateras för att kunna göra analyser och få en samlad bild av parkens gröna värden och status.

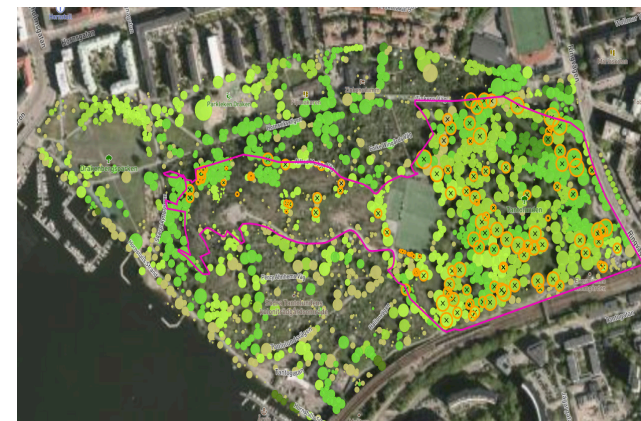
Följande avsnitt och kartor har tagits fram under hösten 2021 i nära samarbete mellan Tengboms land-

skapsarkitekter och Callunas ekologer. Underlag har varit driftskartor från Södermalms stadsdelsförvaltning samt en tidigare trädvårdsplan från år 2009, då upprättad av Topia landskapsarkitekter och arborist från Arborkonsult. Underlagen har kompletterats och uppdaterats efter nya inventeringar av trädbestånd (programområdet är större än det som redovisats i trädvårdsplanen) och vegetation.

Genom att ta fram ny laserdata i samband med trädinventeringen har vi fått uppdaterad information som gett oss möjligheter att visa vad Tantolundens grönstruktur bidrar till i Stockholm. Calluna har svarat för en trädkartläggning med laserdata (ca 1 meters noggrannhet) för programområdet. För kartläggningen har trädappen *stadsträd.se* använts, som som är en interaktiv web-applikation (Geografiska informationssystem) för trädförvaltning, projektanalys och medborgarengagemang med syfte att synliggöra stadens värdefulla träd.

LÄSANVISNING

Programområdet har delats in på olika sätt i avsnitten kring grönstruktur. Gemensamt är att dagens situation analyseras och beskrivs. Därefter ges en målbild för vad i grönstrukturen och ekologin som bör bevaras och vårdas samt utvecklas. Rekommendationer rörande värdering av vegetationskaraktärer och råd för att gynna biologisk mångfald finns redovisat både under avsnittet *Vegetationskaraktärer* för respektive delområde samt under avsnittet *Vegetationskaraktärer - Ekologi och biologisk mångfald*.

Figur: Tantolundens alla träd. Inventerade träd under 2021 är markerade. Rosa linje visar utbredning av programområdet. Källa: trädkartläggning med Laserdata, Geografiska informationsbyrån 2021. Publicerad i Stadsträd.se.

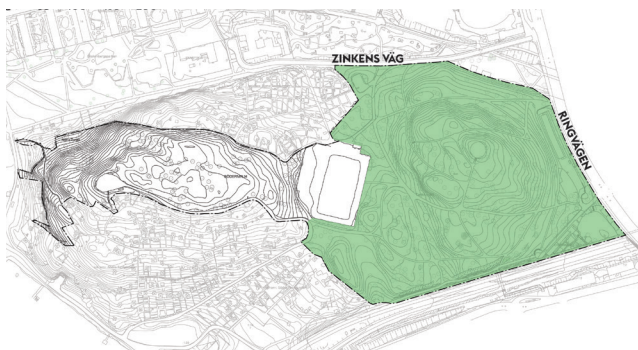

Under vintern 2022 har flera sjuka almar behövts tas ner p.g.a. almsjukan, vilket ger ett kallt intryck i parkens delar som vetter mot Ringvägen och Zinkens väg.

GRÖNSTRUKTUR - INLEDNING

Avsnitt Trädskiktet

Det första avsnittet rör Tantolundens trädsnitt, alltså området för den historiska anlagda bergsparken från slutet av 1800-talet. Det har gått över 10 år sedan den gällande trädplanen för Tantolunden togs fram. Sedan dess har stora förändringar skett i trädbeståndet. Utifrån det äldre kartunderlaget, som baserades på en noggrann inmätning, har motsvarande kartor uppdaterats av landskapsarkitekt under hösten 2021. Här har kartorna *Trädsnittet - Artfördelning* samt *Krontäckning* tagits fram. Därefter visas hela programområdet utifrån den fältinventering av särskilt skyddsvärda träd som Calluna har gjort enligt Länsstyrelsens kriterier. Här används den karta som plockats direkt från dokumentationen i stadstrad.se, överlagrat på en flygbild. Se figur, sid 83.

Kartan visar den del av programområdet som beskrivs mer fördjupat under avsnitt Trädsnittet utifrån en uppdatering av tidigare trädvårdsplan från 2009.

Avsnitt Vegetationskaraktärer delområden

Syftet med avsnittet är att synliggöra mångfalden av vegetationskaraktärer och se var brister, behov och utvecklingspotential finns. I detta avsnitt fördjupas beskrivningen av Tantolundens vegetationskaraktärer för hela programområdet utifrån dagens situation, kallad *Vegetationskaraktärer karta nuläge och delområden* samt utifrån framtida strategi, kallad *Vegetationskaraktärer karta målbild och delområden*. Därefter beskrivs programområdet närmare, indelat i 14 utläsbara delområden med tillhörande kartor och platsbilder och med målbild. Tantolunden har två huvudkaraktärer; naturpark med inslag av hällmark (Tantoberget, delområde 1 och 2) samt anlagd park med en naturlig karaktär (delområde 3-12).

Avsnitten Vegetationskaraktärer - ekologi och

biologisk mångfald samt Stödåtgärder ekologi

För avsnittet kring ekologi och biologisk mångfald har indelningen gjorts utifrån de möjligheter som olika biotoper och vegetationskaraktärer kan erbjuda, sett

Kartan visar en indelning i 14 delområden för vegetationskaraktärer samt programområdets totala utbredning.

med en ekologs glasögon. Naturtyperna återfinns på flera platser inom programområdet, men överlappar också varandra, varpå de vegetationskaraktärer som ekologerna ser finns idag visas på en karta, med förklarande text och platsbilder. De karaktärer som lyfts i Tantolunden är: ekskog, ängsytor, löväng, hög vegetation i skogssluttningar, tätare snår, flerskiktad lövskog och bryn. Stödåtgärder för ekologi är; den levande döda veden, holkar kompletterar hålträden samt boplatser i sand för vildbin. Se karta för respektive rubrik, sid 110-111 Vilka karaktärer som kan vårdas och utvecklas visas med referensbilder och målbild.

Avsnitt Ekosystemtjänster

I parkplanen för Södermalm beskrivs ekosystemtjänster för stadsdelen på en övergripande nivå. I programmet för Tantolunden har vi velat fördjupa och tydliggöra ekosystemtjänsterna, vilket har varit möjligt tack vare den mätbara data som användningen av stadstrad.se innebar under arbetet, men också i kombination av andra databaser. Efter en kort förklaring till vad ekosystemtjänstbegreppet innebär, så beskrivs betydelsefulla ekosystemtjänster i Tantolunden för hela programområdet.

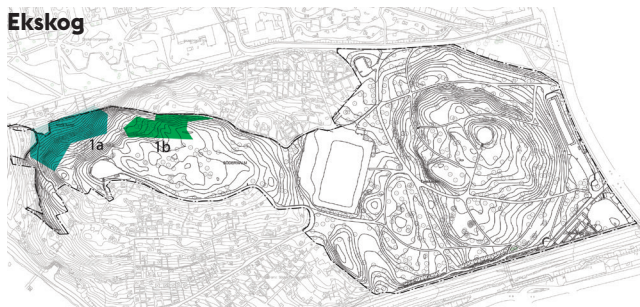
Avsnitt Slutsatser och förslag till fokusområden

Slutligen sammanfattas huvudstrategier för Tantolundens ekologiska infrastruktur. Därefter dras slutsatser utifrån programarbetet med förslag till fokusområden för Tantolundens framtida utveckling och förvaltning. En återkoppling görs till de tidigare redovisade kulturhistoriska förhållningssätt som bör utgöra grund för alla förändringar framöver, baserat på Tantolundens höga värden.

GRÖNSTRUKTUR - INLEDNING

Vegetationskaraktärer - ekologi och biologisk mångfald - översikt kartor nuläge se sid 89, 105, 107-109

Ekskog

Kartan visar vegetationskaraktären ekskog, indelat i 2 mindre ekbiotoper, som redovisas under delområde 1. Se sid 89.

Hög vegetation i skogssluttningar

Kartan visar vegetationskaraktären hög vegetation i skogssluttningar.

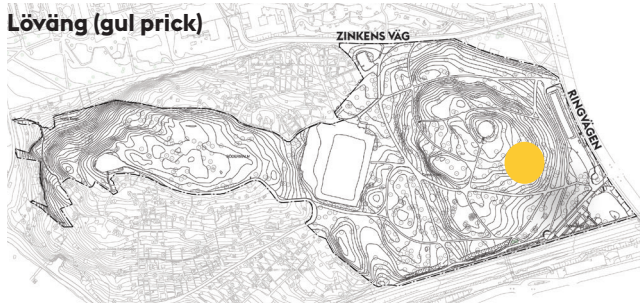
Ängsytor

Tätare snår, buskage, flerskiktad lövskog

Löväng (gul prick)

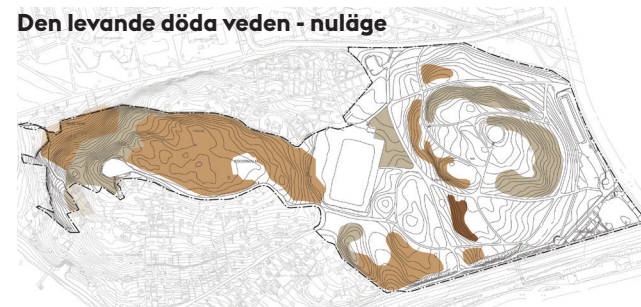

Bryn

Stödtåtgärder ekologi - översikt kartor se 105-109

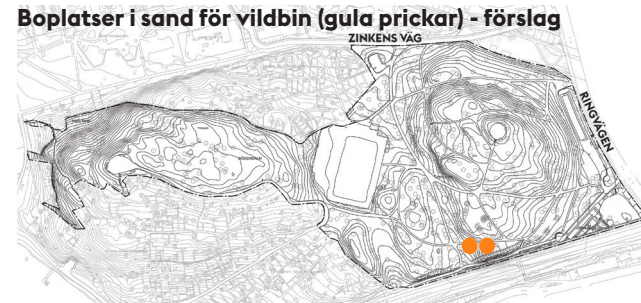
Den levande döda veden - nuläge

Holkar kompletterar hålträden - förslag

Boplatser i sand för vildbin (gula prickar) - förslag

TRÄDSKIKTET

INVENTERING

Antalet trädarter i den historiska delen av bergsparken Tantolunden (motsvarande den östra delen av programområdet) uppgår till ca 25 arter, varav alm länge utgjort ca 30 % av trädbeståndet, följt av skogslönn, björk, lind och vidare i ungefärlig fallande ordning utav ask, ek, avenbok, hästkastanj, lärk, hagtorn, oxel, hägg, rönn och enstaka exemplar av valnöt, ullungrönn och fågelbär. Björkarna har drabbats av torka, särskilt under den torra sommaren 2018, och almsjukan har slagit hårt mot parkens många almar. En långsiktig strategi för trädvård och förnyring genom nyplantering bör därför tas fram.

Artfördelning

Tantolunden planterades med en stomme av inhemska ädellövträd som alm, ask, lind, ek, bok, avenbok och skogslönn. Till detta planterades även s.k. exoter (träd som är icke inhemska, men likväl viktiga kulturträd) i form av hästkastanj, sykomorlönn och valnöt. Man planterade även in mycket barrträd i form av inhemsk gran och lärk, men även exoter som douglasgran, balsamgran, svartall, bergstall och hemlock. Många av barrträden, och troligen även flertalet exotiska lövträd, frös ihjäl under de stränga krigsvinternarna på 1940-talet. Av de stora grupper av barrträd som tidigare skapade en vintergrön fond i parken, återfinns idag endast enstaka grupper av lärk.

Planen att främst använda inhemska träd var delvis medveten, men samtidigt måste man ha i beaktning att plantskolornas utbud, i synnerhet av exotiska träd från utlandet på denna tiden var avsevärt mindre och därav kostsammare än det utbud som återfinns idag, vilket troligen även påverkade artfördelningen vid den

ursprungliga planteringen.

Träd planterades till viss del i grupper eller kvarter utifrån artfördelning. Detta har troligtvis succesivt både förstärkts och blandats upp genom nyplantering, men vissa spår kan man se än idag. I exempelvis delområdet 4a (*Entré Zinkensväg*) och 11d (*Entré Ringvägen*) finns stora bestånd av parklindar. I delområdet 7a (*Musikpaviljongen*) återfinns särskilt mycket ek, samt parkens enda kvarvarande bestånd av avenbok. Vid *Samlingsplatsen* 11a finns ett stort bestånd av hagtorn. Ett stråk av björkar i grupper längs parkvägen finns i parkens norrvända sluttning samt spår av f.d. barrträdiskvarter i form av återstående lärkar i område 9b, 9c och 10e. Se karta *Artfördelning* på följande sida.

Spåren av den ursprungliga planen

Generellt anges det att det äldre trädbeståndet är av stort kulturhistoriskt värde, både avseende arter och placering. Tyvärr finns ingen exakt planteringsplan för Tantolunden bevarad, men överlagringar av historiska kartor tillsammans med dokumentation kring planteringsarbeten och senare uppmättningsritningar ger ändå värdefull information. År 1888 planterades de första träden i parken och fram till 1889 planterades ca 2700 löv- och barrträd. Utmärkande för Tantolunden är att planteringar gjordes efter principen att ta en art i en större grupp, ett kvarter med tyngdpunkt i korsningar, nav och längs med parkvägar de inre öppna parkrummen fria.

Anledningen till att träden planterades med tätt avstånd var att de snabbare skulle åstadkomma ett slutet krontak och att träden skulle hjälpa varandra

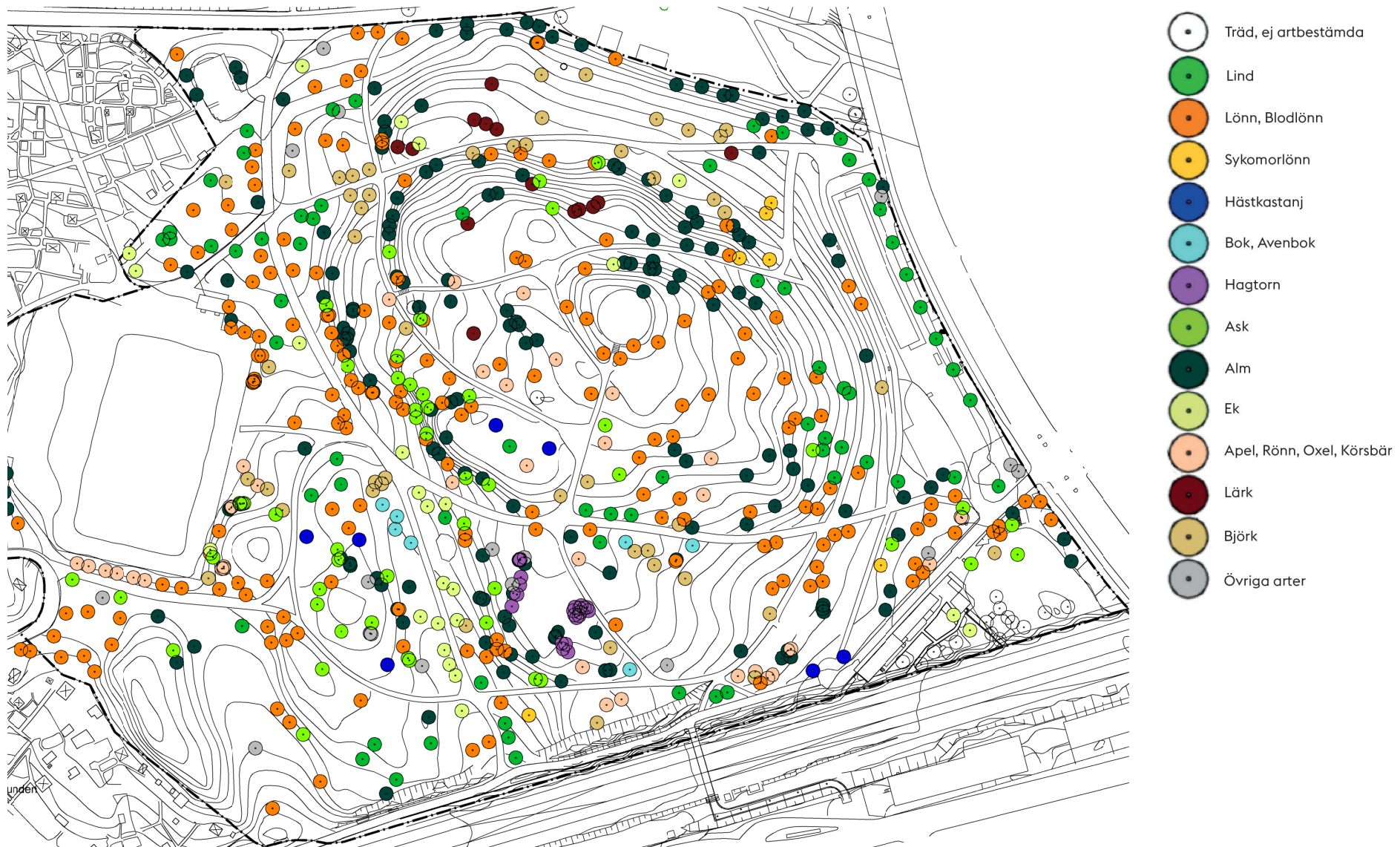

En av de ståtliga lönnarna vid Tantolundens utsiktsplats. Till vänster i bild syns stubbarna av träd som tagits ned.

En av de få återstående barrträden i parken i form av en lärk. Lärk är ett barrträd som till skillnad från tall och gran faller sina barr på vintern, därav den vackra gula höstfärgen.

TRÄDSKIKTET - ARTFÖRDELNING

TRÄDSKIKTET

stå emot vind, solexponering och torka. Denna strategi var länge vanligt förekommande inom landskapsarkitekturen vid anläggandet av nya parker och grönområden.

Tanken var att träden tillsammans skulle växa sig stora och höga och bilda ett tätt krontak för att sedan succesivt gallras för att få in mer ljus och för att öppna upp rumsligheter och ta fram viktiga siktlinjer. Idag sker ofta nyplantering av träd med större trädkvalitéer (storleken på träden som köps in från plantskolor) än vad som fanns tillgängligt historiskt, och träden planteras därför ofta med den eftersträlvade täthet de föreslås ha även på längre sikt.

Av den tidigare dubbelradiga lindallén utmed Ringvägen återstår idag endast 8 st parklindor. Lindarna utmed Ringvägen har biotopskydd enligt länsstyrelsen.

På gårdsplanen till Molitors malmgård står en av Stockholms äldsta och största parklindor, planterad redan på 1600-talet. Den räknas som en av landets tio mest värdefulla lindor.

ANALYS

Träd genomgår olika stadier under sin livstid, och olika träddarter har olika livslängd och därav olika strategier för sitt sätt att växa och konkurrera. Vad som utmärker den planterade delen av Tantolunden, alltså den ursprungliga 1800-talsparken, är att många av träden är i ungefär likvärdig ålder, ca 120-135 år gamla. Det gör att de arter med kort livslängd, framförallt björk, lärk och rönn redan har uppnått, för sin art sett, en hög ålder och därför har sämre motståndskraft mot sjukdomar och torka.

Sjukdomar och ett förändrat klimat

Under de senaste decennierna har flertalet sjukdomar slagit hårt mot enskilda träddarter. I Tantolundens fall är det framför allt almsjukan som gått förödande hårt fram mot parkens många almar. Almsjukan kan drabba alla inhemska arter av alm och orsakas av en svamp. Spridningen sker dels via rotkontakt med smittade träd, dels via sporer som överförs av almsplintborre. Sjukdomsförloppet kan gå mycket snabbt – trädet kan insjukna och dö på bara några veckor. När trädet väl insjuknat finns ingen återvändo. Det är därför mycket viktigt att snabbt avverka alla sjuka träd och föra bort och destruera alla dess delar så snart som möjligt för att hindra vidare spridning av almsjuka. Särskilt värdefulla almar kan hållas friska med ett hjälp av ett vaccin. En sådan behandling måste förnyas varje år. Vaccinet kan dock inte rädda en redan insjuknad alm. (Källa: Skogsstyrelsen).

Det innebär att de stora almarna i Tantolunden som tillsammans med lind, lönn, ek och avenbok utgör stommen i den så typiska pelarsalskaraktär tyvärr är på väg att försvinna. Förändringen blir därför mycket påtaglig när ytterligare 60 sjuka almar nu har tagits ner under vintern 2021-22. Sedan inventeringen 2009 har dessutom 56 st träd dött och tagits bort. Utöver alm är det björk som antingen dött under den torra sommaren 2018 och/eller av hög ålder (björk är ett relativt sett kortlivat träd). Andra sjukdomar som hotar parkens trädbestånd är bl.a. askskottssjukan som går hårt fram mot landets askar, samt angrepp av kastanjemal på hästkastanjer. Ett förändrat klimat medför högre temperaturer och risk för bl.a. långa torrperioder, vilket innebär ytterligare hot mot träden.

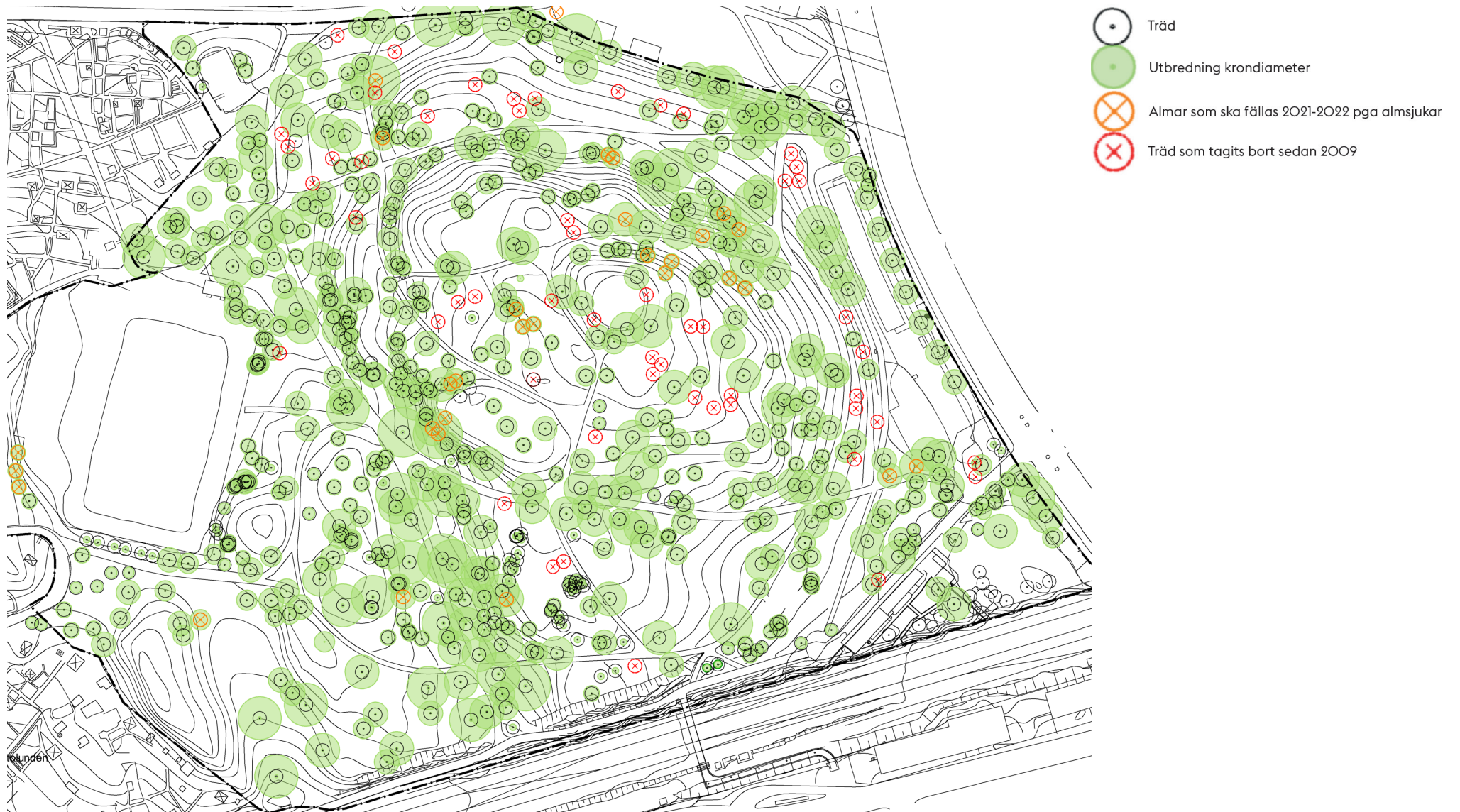

En pelarsal av gamla högresta ädellövträd med ett tätt sammanslutet krontak över parkvägen är ett parti i Tantolunden där bergsparkens historiska del kan upplevas. Pelarsalskaraktären är dock hotad.

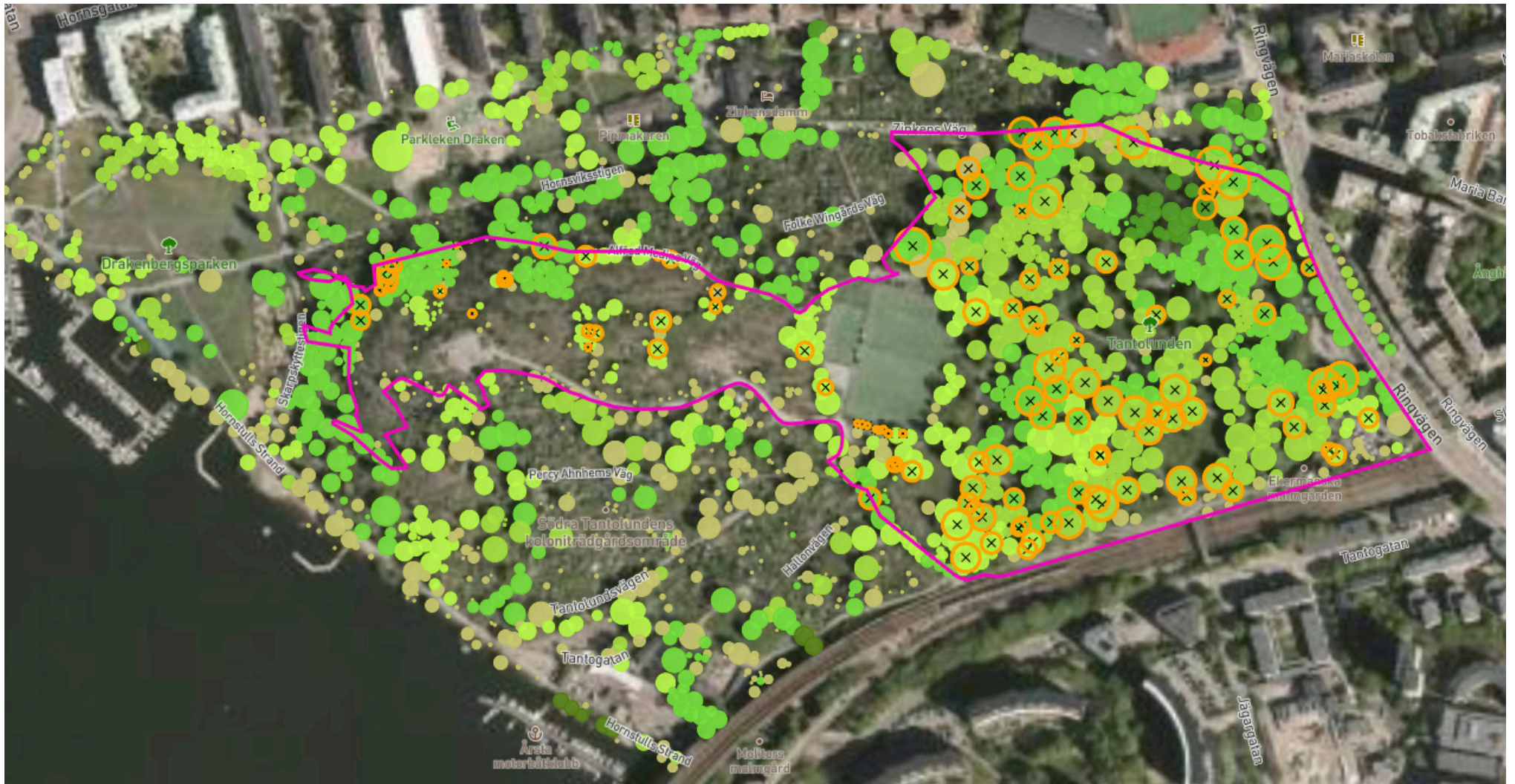

En grupp av avenbogar vid musikpaviljongen. Avenbokarnas starka stammar och täta lövverk ger ett karaktärsfullt intryck i parken. Avenbok är ett mycket vackert och tåligt träd som passar utmärkt som ersättare till bl.a. alm i stadsparker.

TRÄDSKIKTET - KARTA KRONTÄCKNING

TRÄDSKIKTET - SKYDDSVÄRDA TRÄD

Karta över Tantolunden där särskilt skyddsvärda träd har markerats med x. Källa: Calluna, stadstrad.se, inventering.

MÅLBILD

En uppdaterad trädplan ska tas fram i samarbete mellan arborist, ekolog och landskapsarkitekt under år 2022. I trädplanen ska de gamla trädens fortlevnad och välmående säkerställas. Trädplanen ska också innehålla planer för återplantering samt skötsel, båda med syfte att bevara och förstärka den biologiska mångfalden och förbereda inför klimatförändringar. Trädplanen tas fram som ett stöd för förvaltning och skötsel av trädbeståndet och gå hand i hand med en skötselplan.

Sjukdomar som almsjuka och askskottssjuka samt ett potentiellt förändrat klimat som kan medföra ökade risker för svåra torrperioder innebär svåra utmaningar för många av de främst inhemska trädarterna i parken, vars tolerans mot värme och torka generellt är sämre än de trädarter som ursprungligen kommer från sydligare och varmare breddgrader.

Den stomme av inhemska ädellövträd, undantaget alm och ask, bör fortsatt premieras i både skötsel och framtida nyplantering. Framför allt gäller detta ek, lind, avenbok och lönn. Dock bör parkens

artfördelning succesivt diversifieras med nyplantering av såväl fler inhemska bärande träd som sälg, rönn, oxel, hagtorn och fågelbär, men även genom en viss introducering av nya lövträd med bättre förmåga att tolerera värme och torka, men även periodvisa översvämningar, beroende på plats och art. Exempel på tork- och värmetåliga parkträd som bör beaktas som ett framtida komplement till de inhemska ädellövträd är silverlind, rödek, turkisk ek, kastanj, platan, vitoxel och turbokastanj.

Ur ett kulturhistoriskt och upplevelsemässigt perspektiv är det mycket intressant att återskapa områden med inslag av barrträd. Som komplement till dagens lärkar, bör även möjligheten att återintroducera vintergröna barrträd som förslagsvis douglasgran, hemlock, svarttall och ädelgran tas i beaktning. Förslagsvis bör detta primärt göras i de områden där lärken förekommer idag, dvs. i områden 9b och 10e.

Inslag av fler arter av löv- och barrträd, som komplement till den inhemska stommen av ädellöv, med såväl nya inhemska träd som exoter, bör introduceras över tid för att succesivt diversifiera

parkens artbestånd och på så vis göra den mindre känslig mot framtida sjukdomar och klimatförändringar som går hårt åt vissa arter. Detta görs lämpligast genom att succesivt nyintroducera och diversifiera parkens artbestånd med en större artrikedom och på så vis göra parkens trädbestånd mer resilient och mindre känsligt mot framtida sjukdomsutbrott och klimatförändringar.

Trädplanen ska också innehålla en plan för de särskilt skyddsvärda träden så de kan fortleva så länge som möjligt utan att bli riskträd. Eftersom det handlar om stora och åldrande träd finns risker att de kan utgöra fara för parkens besökare. Detta kan undvikas genom kronstabilisering, stagning efter behov, samt att i särskilda fall på platser i parken där det är möjligt, kan även besökare hindras från att komma nära träden genom ex. staket.

För åtgärder för att stärka den ekologiska mångfalden, se vidare avsnitt ekologi.

VEGETATIONSKARAKTÄRER

UTVECKLA STRATEGIER FÖR OLIKA VÄRDEN OCH DELOMRÅDEN

Tantolundens vegetation förändras över tid. Det finns både ekologiska, rekreativa och kulturhistoriska skäl till varför en strategi behöver utvecklas för vilka vegetationskaraktärer man vill gynna i Tantolunden. Dessa beskrivs på kommande sidor och kräver en balans mellan intressen och en avvägning mellan värden. Bergsparkens karaktär ska vara läsbar, ekologi, ekosystemtjänster och biologisk mångfald ska värnas och stärkas, upplevelsevärden och variation mellan ljus och skugga ska framhävas, men även trygghetsaspekter behöver beaktas i parken.

Dagens vegetationskaraktärer framgår på kartan *Vegetationskaraktärer nuläge och delområden* på sid 88. Kartan visar även indelning i ett antal delområden som beskrivs med inventering, analys och målbild. Den framtida målbilden visas också för hela programområdet på kartan *Vegetationskaraktärer målbild och delområden*, sid. 87.

De öppna och halvöppna parkytorna i Tantolunden krymper (se ovan nämnda karta för tidigare öppen mark som har vuxit igen). I takt med att de stora trädens krontak har slutit sig, har Tantolunden blivit allt mer tätvuxen. Det har också gjort att alltmer parkmark får en naturlig karaktär, främst på bergssluttningar och mer oåtkomliga och branta partier av parken, där gräsklippare och människor inte tar sig fram lika lätt.

När Tantolunden anlades planterades den nya vegetationen medvetet tätt för att snabbt få till rumsbildningar och krontäckning. Tanken var aldrig att parken skulle förbli tät. Buskagen skulle bilda rum men aldrig

tillåtas bli så kompakta att parken skulle upplevas som otrygg eller otillgänglig. Istället skulle träd och buskage gallras efterhand för att stärka rumsligheter och vyer och släppa in ljus. Dessa strategier har gått förlorade när driften av parken har förenklats eller blivit eftersatt.

SLYRÖJNING OCH GALLRING/TRYGGHETSASPEKTER

Problemet uppstår när vegetationen blir alltför tät och högvuxen nära inpå gångvägar, korsningar, siktlinjer och ytor som används för lek och rekreation. Trygghetsaspekten är viktigt och att få god överblickbarhet och ljus är en av de allra viktigaste aspekterna för att bidra till en trygg parkmiljö. Sly behöver kontinuerligt röjas utmed alla parkvägar, korsningar, öppna gräsytor, ängszoner och i de viktiga siktlinjer som finns i parken. Även i den naturlika parkmarken behöver kontinuerlig gallring ske för att gynna vissa arter och för att parken ska upplevas som trygg, tillgänglig, välkött och estetiskt tilltalande.

Här har bestånden av främst alm tagit över och vuxit sig stora och täta. Arter som främst alm, ask men till viss del även lönn, sykomorlönn och hägg har en förmåga att snabbt sprida sig och bilda stora bestånd om de inte gallras årligen.

STRATEGIER KOPPLADE TILL DELOMRÅDEN

Vid gallring är det viktigt att ha en genomtänkt strategi och plan för respektive delområde i parken. På vissa platser kan vegetationen förbli lite vildare och tätare, ex. på Tantoberget (se delområde 1 och 2) men även i lite mer naturlika delar av själva Tantolunden (delområde 6a).

På flertalet övriga platser är det viktigt med öppenhet, god sikt och ljusinsläpp. Inom vissa områden bör särskilda arter av ädellöv som ek, lönn och avenbok gynnas.

På andra mer öppna och solbelysta plaster i parken är det istället blommande och bärande arter som fågelbär, hagtorn, fläder, rönn och ros som ska gynnas. I de naturlika parkområdena finns möjligheter till naturlig föryngring som man medvetet kan ta tillvara. Här ska slyröjning ske strategiskt, och utvalda ungträd sparas och stammas upp med syfte att påbörja ett nytt framtida trädskikt. I vissa områden, där färre människor rör sig (ex. Tantoberget, 1, 2), kan det vara lämpligt att gynna taggbuskar som ros och slån för att tillskapa värdefulla fågelbryn.

Exempel på hur självsådd almsly breder ut sig alldeles för nära en parkväg och trappa. Sly behöver årligen röjas bort utmed en bred zon mot parkens alla gångvägar, korsningar och vistelseytor.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - KARTA NULÄGE OCH DELOMRÅDEN

VEGETATIONSKARAKTÄRER - KARTA MÅLBILD OCH DELOMRÅDEN

VEGETATIONSKARAKTÄRERER - DELOMRÅDEN

Vegetationskaraktär delområde 1.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

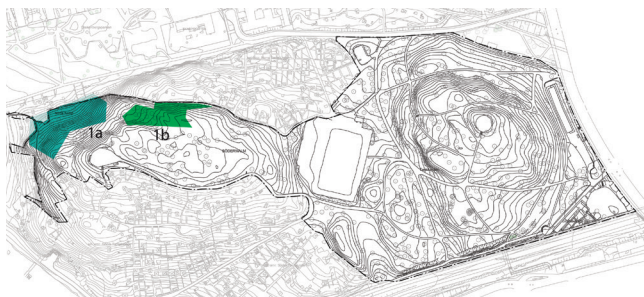
1. Ekskogen

INVENTERING

Intill Tantobergets sluttningar och i delområden i den historiska parken finns partier av ekskog. Den är värdefull för flera hotade och sällsynta insektsarter. Det största ekområdet finns i två större biotoper på norra sidan av Tantoberget; den västra (1a) och den östra (1b). Skogskaraktären är öppen och ljus och utgörs av höga ekar med viss inslag av ektorrakor (döda, men ännu stående ekar), ek med hålbildning och eklågor (döda ekar som ligger på marken).

ANALYS

I Parkplanen visas hur Tantolundens ekar ingår i stadsdelens habitatnätverk tillsammans med Sickla park, Reimersholme och Långholmen. Idag saknas kopplingar mellan dessa områden. Det är viktigt att bibehålla och stärka eksambandet inom Södermalm och därmed i Tantolunden och Tantoberget för att upprätthålla nätverkets funktioner över tid, då det har stort värde både på kommunal och regional nivå.

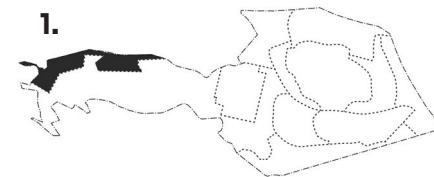
Utbredning av ekskogsbiotop vid Tantobergets nord- och västsidor. Det turkosa området visar den västra ekbiotopen (1a), och det gröna området visar den östra ekbiotopen (1b).
Källa: Calluna (illustration Tengbom).

Ekskog i den östra biotopen (1b) på Tantoberget har mycket höga ekologiska värden som habitat för eklevande insekter. Foto: Calluna.

Ekskog i delområde (1a) nedanför Tantobergets nordvästra sida. Foto: Calluna.

MÅLBILD

Ekskogsbiotoperna bevaras och fredas. Även om beståndet är ganska öppet och ljust idag behövs en kontinuerlig översyn med periodisk gallring för att bibehålla den önskvärda öppenheten. *Västra biotopen (1a):* Bevara biotopen. Ekarna står ganska tätt, men det skapas naturvärden genom den process med självgallring som sker. Fortsätt med återkommande slyröjning och säkra föryngring av ek genom att ta bort lönn som konkurrerar med ekarna. *Östra biotopen (1b):* Låt över tid spärrgreniga ekar utvecklas. Håll undan ev konkurrens av lönn. Se till att stammarna av ek inte står för tätt. Røj sly vid behov, men säkra samtidigt att föryngring av ek finns och låt asp och oxel vara kvar. Låt död ekved finnas kvar.

Bild från Tantobergets hällmark mot ekbacken (1b).

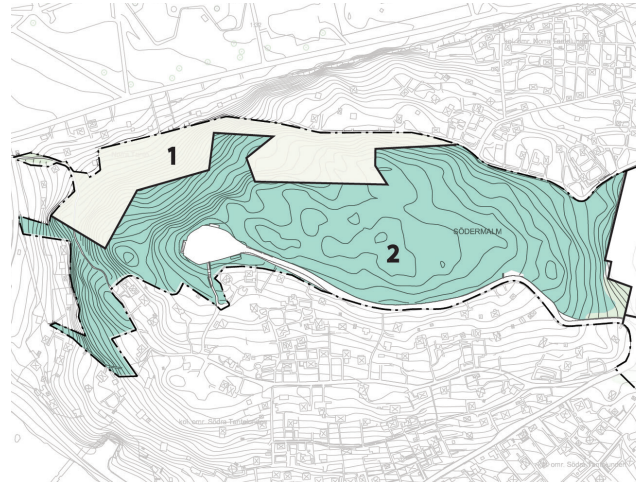
VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

Hällmarken nedanför Tantobergets vändplan har mer slitna gräsytor. Utsikten är bländande och platsen solig.

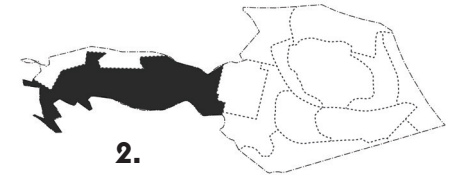
Skyddsvärn på den högsta delen av Tantoberget står intill dungar av bärande buskar och träd. Biotopen är torr och mager.

Vegetationskaraktär delområde 2.

Hällmarken erbjuder gott om klippor att slå sig ned på.

2. Tantoberget

INVENTERING

Hävdad naturmark med hällmarkskaraktär. Uppe på höjden utgörs vegetationen av relativt lågvuxna och vindpinade träd, små buskage och mycket berg i dagen. Den öppna hällmarken är som biotop knuten till solbelyst hällmark, bärande buskar och klippängsflora.

ANALYS

Tantoberget har väldigt höga naturvärden. Hällmarken har ovanligt lite markslitage, troligen för att det finns så goda möjligheter att gå på klipp-hällarna utan att trampa på själva vegetationen. Den karga vegetationen växer sig inte heller tät, likt i Tantolunden, vilket gör att behoven av slyröjning och gallring är mycket låga. Tvärtom finns ett egenvärde i att vegetationen tillåts vara mer naturlig och vildare.

MÅLBILD

Delområdet Tantoberget bevaras fortsatt som det är idag. Buskage, särskilt taggiga och bärande buskar, bevaras och tillåts utvecklas. Döda träd bör tillåtas stå kvar i den mån de inte utgör fara. Dödved-travar och holkar för fåglar och insekter adderas inom delområdet.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

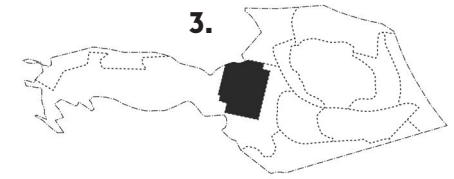
3. Tanto bollplan

INVENTERING

Bollplanen har konstgräs och är omgärdad av ett högt stängsel. Kringytorna består av grus- och asfalt. Vid platsen för väderskydden sågs vid inventeringstillfället en räv, som tog skydd.

ANALYS

Bollplanen saknar ekologiska värden, men är en värdefull friyta för rekreation och fotboll för föreningslivet. Ytan utgör också en lokal lågpunkt, vilket gör att delområdet lämpar sig för att kunna utvecklas för att ta hand om dagvatten från Tantoberget, som annars riskerar att översvämma koloniområdet och vägar.

MÅLBILD

Se över möjligheten att tillföra kompletterande funktioner som ex. bouleanor och sitttytor. En mer avbländande belysning som inte slår så hårt ut mot Tantoberget vore bra att överväga på sikt med hänsyn till djur- och insektslivet i samråd med Idrottsförvaltningen.

En utredning om möjligheten för omhändertagande av dagvatten inom delområdet föreslås.

En rödräv en kväll vid Tanto bollplan ses leta mat och ta skydd.

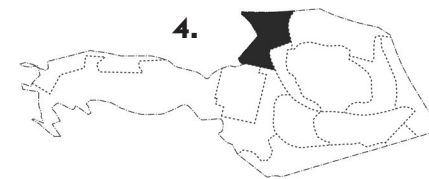

Vegetationskaraktär delområde 3.

Tanto bollplan ligger i en lokal lågpunkt mellan höjdryggarna på vardera sidan. Här finns möjligheter att infiltrera dagvatten.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

4. Nordvästra Tantolunden

INVENTERING

Parkens entré i nordväst mot Zinkens väg (4a och 4b) utgörs av en pelarsal av högvuxna gamla ädellövträd på öppna gräsytor. Parkeringsplatsen till koloniområdet (4b) är placerad invid parkens entré och är visuellt påtaglig. Entrén används flitigt av såväl parkens som idrottsplatsens besökare. Krontaket i pelarsalen (4a) är mycket tätt. Ett par björkar längs parkvägen från Ringvägen har dött, vilket lämnat enstaka luckor i krontaket.

ANALYS

Idrottsverksamhetens besöksstryck sliter hårt på denna del av parken. Otillåten parkering under träden riskerar att skada trädens rötter, varvid en lösning på detta problem behöver utformas akut.

Många almar har tagits bort p.g.a. almsjukan och många fler kommer behöva tas ned framöver. Samtidigt finns det också ett visst behov av att framöver glesa ut i de täta krontaken. En noga utredning av landskapsarkitekt i samråd med arborist bör göras för att säkra de gamla trädens fortlevnad och välmående.

MÅLBILD

Entrén (4a) behålls öppen med en kontinuerlig översyn av parkträden. Ek, lind och lönn bör premieras vid gallring och återplantering. Parkeringsplatsen (4b) föreslås ramas in av en häck för att dölja dess visuella påverkan vid entrén. Förslagsvis måbärshäck eller dylikt för att knyta an till den mer naturliga gestaltningen av parken.

Högresta ädellövträd som bildar en pelarsal längst parkvägen vid entrén från Zinkens väg (4a). I bakgrunden syns koloniträdgårdens parkeringsplats (4b).

Vy från det öppna parkrummet i delområde 5 mot Tanto bollplan. Gräsytor är mjukt böljande och innehåller stora solitära parkträd.

Vegetationskaraktär delområde 4, befintlig situation.

Parkrum med pelarsalskaraktär på båda sidor om den körbara parkvägen.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

5. Västra Tantolunden

INVENTERING

Parkområdet som gränsar till Tanto bollplan (5a) är förhållandevis öppet i jämförelse med de trädbevuxna kullar som inramar platsen. Marken är böljande och avdelas av parkvägar och höjdskillnader i terrängen. Rumsligheter förstärks av små buskage och berg i dagen. I väster avgränsas området tvärt av den stora instängslade konstgräsplanen vilket skapar en kontrast till den lummiga och romantiska parken. Hundrastområdet (5b) utgörs av en öppen glänta omgärdad av bergig och naturlig mark (6a). På idrottsplatsens södra kortsida återfinns ett gränsområde (5c) mellan Tantolunden, bollplanen och koloniträdgårdsområdet som utgörs av en öppen gräsyta med förhållandevis nyplanterade lövträd. Utmed bollplanens kortsida finns även en relativt nyetablerad plantering i slänten med rönnar och vresrosor.

ANALYS

Bollplanen och idrottsverksamheten (3) inverkar negativt på parkens rumslighet, kulturvärden och den sinnliga upplevelsen, men funktionen idrott hör historiskt till parken och är mycket angelägen ur samhällsperspektiv. Mötet mellan karaktärerna bör därför utredas och gestaltas.

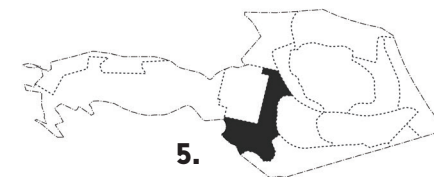
Hundrastområdet (5b) används frekvent, både kvällstid och under de mörka perioderna på året. Det är därför mycket viktigt att vegetationen hålls öppen längst med parkvägarna så att området upplevs som tryggt.

Vegetationskaraktär delområde 5, befintlig situation.

Vy över Hundrastområdet (5b) som likt en solbelyst skålförmad glänta är omgiven av parkmark från 1800-talet som alltmer övergått till en tätare naturmarkskaraktär, som skärmar av mot järnvägen i syd.

MÅLBILD

De öppna gräsytorna bibehålls och med en kontinuerlig översyn av de gamla parkträden och en återplanteringsplan för nya parkträd. En avskärmande plantering med buskträd, förslagsvis körsbärsploommon, körsbärskornell, fläder, måbär och häggmispel, planteras utmed bollplanens stängsel för att skapa en välbehövlig avskärmning och för att stärka parkens rumsligheter. Den brynlika vegetationen erbjuder även mycket värdefulla miljöer för fåglar. Åtgärder behöver naturligtvis samordnas med bollplanernas verksamhet. Vid hundrastområdet bibehålls de öppna gräsytor och sly röjes i kanterna mot parkvägen (se även 6a) för att öka sikt och trygghet.

Vy över parkvägen som går mellan bollplanen (3) t.v. och Hundrastområdet (5b) t.h. Utmed bollplanens södra kortsida har en buskplantering relativt nyligen tillskapats i den branta slänten, vilket ramar in bollplanen och skapar ett gestaltat möte mot parken.

VEGETATIONSKARAKTÄRER -DELOMRÅDEN

6. Sydvästra Tantolunden

INVENTERING

Delområdet 6a-6d utgörs av skilda vegetationstyper och förutsättningar, vars gemensamma nämnare är att de utgör gränsen för Tantolunden mot järnvägen.

Område 6a är ett sammanhängande del av den historiska bergsparken, men som har växt igen och övergått till naturmarkskaraktär. Inom området återfinns flertalet särskilt skyddsvärda träd. Med undantag för de angränsande zonerna mot parkvägarna och ett par enstaka stigar som genomkorsar den naturliga parkmarken så är detta område ganska fredat från parkens besökare, och mer likt en liten skog.

Vid entrén (6b) till parken återfinns flertalet högresta parkträd vilka bildar en port in till parken. Järnvägens och den angränsande bebyggelsen är påtaglig och de stora miljonprogramshusen framträder tydligt på andra sidan spåret.

Längre österut längst järnvägen är entrén (6c) till parken inte tydlig och parken avgränsas tvärt av branta bergskärningar. Den visuella påverkan av bebyggelse och järnvägen är här mer påtaglig. Från Ekermanska gården utmed järnvägen återfinns smala gräsremсор med små grupper av häggmispel och vildvin planterade mot stängslet.

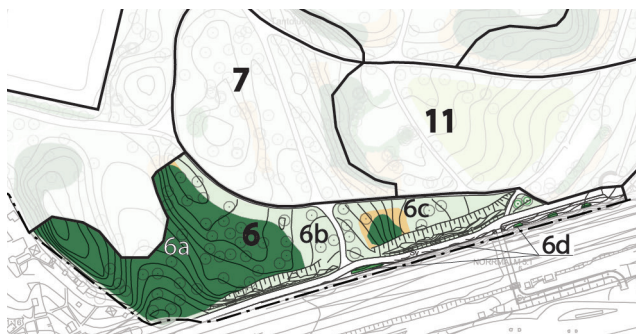
ANALYS

Det område av naturlig parkmark (6a) som gränsar mot parkvägar, järnväg och hundrastområdet kan uppfattas som otrygg och mörk, men ligger sidoordnat i parken och har stora värden för fågellivet. Vid parkens entré vid musikpaviljongen (6b) finns

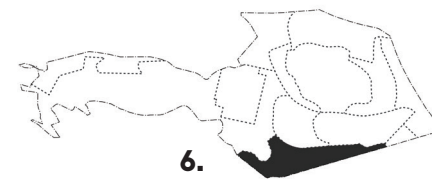
behov av att förstärka entrén. Längre österut (6c-6d) är behovet än större. Framför allt behövs ett samlat gestaltungs-grepp kring entréerna, men även ett koncept för ridåer och avskärmande planteringar för att mildra den påtagliga visuella påverkan som järnvägen och den höga bebyggelsen på andra sidan järnvägen medför på alla vyer sett mot söder från hela den södra delen av Tantolunden.

Vy från cykelvägen utmed järnvägsspåret mot en av parkens entréer (6b). Bergskärningarna i bakgrunden och det direkta mötet mellan parkmark och järnvägen innebär en påtaglig inverkan på parken.

Vegetationskaraktär delområde 6, befintlig situation.

MÅLBILD

Parkområdets flerskiktade karaktär (6a) bibehålls. En tydlig buffertzona med klippt gräs och gallrad vegetation behålls och förstärks mot parkvägar och hundrastområdet av trygghetsskäl.

Vid entréerna och gränsen mot järnvägen (6b, 6c, 6d) tas ett gestaltungs-koncept fram för avskärmande planteringar mot järnvägen. Utmed staketet föreslås en utökning av de befintliga små planteringarna med kopparhäggmispel, ginnalalönn och vildvin. På den lilla höjden föreslås ett avskärmande buskage med blommande solitärbuskar, förslagsvis häggmispel, körsbärsplommon och ros. Buskagen får dock inte medföra att siktlinjer i korsningar eller belysningen försämras av trygghetsskäl.

I delområde 6c finns möjlighet att utveckla den artrika markfloran, samt anlägga sandhabitat i den solbelysta sydslutningen mot järnvägen.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

7. Musikpaviljongen

INVENTERING

Delområdet är en läsbar del av den tidigare bergsparken med sin karaktäristiska pelarsal av äldre stora lövträd.

Vegetationen längs parkvägen (7a), i en sänka mellan två höjder, utgörs primärt av högresta ädellövträd med ett mycket tätt krontak. På den östra sidan om parkvägen utgörs träden främst av ek och lind. Väster om parkvägen finns parkens enda större ansamling av avenbok.

På den västra kullen (7b) utgörs vegetationen av klippt gräs och parkträd i grupper. Höjden indelas i små rumsligheter av höjdskillnader, små buskage och berg i dagen. De öppna gläntorna med klippt gräs är mycket populära picknickplatser. På kullen återfinns flertalet spännande exotiska träd, vilket är lite ovanligt i parken i övrigt då Tantolunden främst innehåller en bas av inhemska ädellövträd. Här återfinns bl.a. hästkastanjer, valnöt och grupper av de karaktäristiska blodlönnarna som väldigt effektivt bidrar till en vacker mörkröd kontrast mot parkens djupt gröna fond.

Området öster om Musikpaviljongen (7c) utgörs av ett brant parti med naturlig vegetation som angränsar till Samlingsplatsen (10a).

ANALYS

På den västra kullen (7b) har flertalet björkar dött och behöver ersättas med nya träd. Många björkar i parken har uppnått en hög ålder och är generellt känsliga för torrperioder. Andelen exoter är högre på denna plats än i parken generellt vilket bör bibehållas och beaktas vid framtida återplantering.

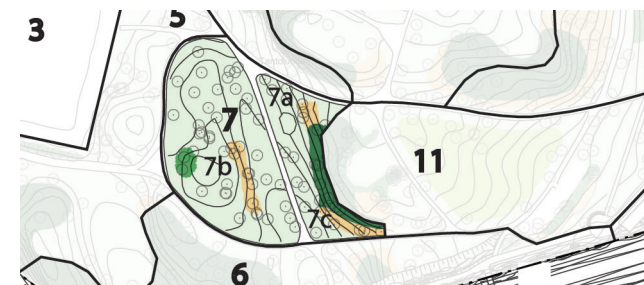
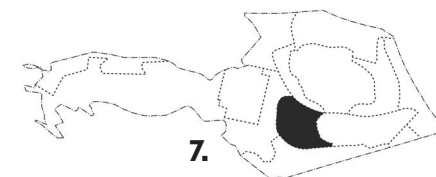
Vy från korsningen vid hundrastområdet (5a/5b) mot Tantolundens böljande kullar (7b) med grupper av parkträd. I bakgrunden syns bl.a. de karaktärsfulla blodlönnarna med sina mörka bladverk.

Vid musikpaviljongen (7a) återfinns ett bestånd av ek och avenbok vilket bildar ett tätt karaktärsfullt krontak över parkvägen.

Högresta ädellövträd bildar ett krontak över en liten höjd. Platsen är (7b) uppskattad för picknick.

Vegetationskaraktär delområde 7, befintlig situation.

MÅLBILD

Längs med parkvägen (7a) bör en översyn av de gamla parkträden ske regelbundet. En återplanteringsplan för nya parkträd bör tas fram. Avenbok föreslås nyplanteras för att stärka delområdets speciella karaktär.

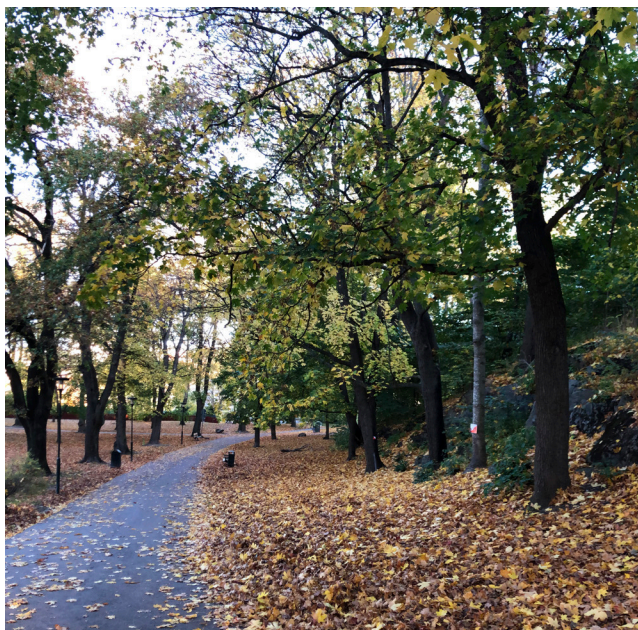
På den västra kullen (7b) behöver en omfattande översyn av träden göras. Vid nyplantering bör områdets särprägel med dess höga andel av exoter som hästkastanj, valnöt och blodlön beaktas. Tillägg skulle kunna göras med grupper av rödlön och silverlön. Dessa har en mer intensiv orange-röd höstfärg än i skogslön vilket skapar en vacker kontrast mot parkens gulbruna fond på hösten.

I den branta slänten (7c) behöver sly röjas längs med kanterna mot parkvägar och i korsningar. På branten mot samlingsplatsen och vid discgolfen bör alm och ask gallras ur. Förslyade ytor bör övergå till gräs- och ängsytor.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

Vid (8a) genomkorsas den alltmer tätande vegetationen av en liten informell stig (8b) som hålls öppen genom trimning.

Bilden visar parkvägen sett mot norr. Till höger framträder klippkanten, där trädstammar står tätt inpå berget (8a). Vegetationen är naturlig, men utmed parkvägen övergår den till en parklik pelarsalskaraktär.

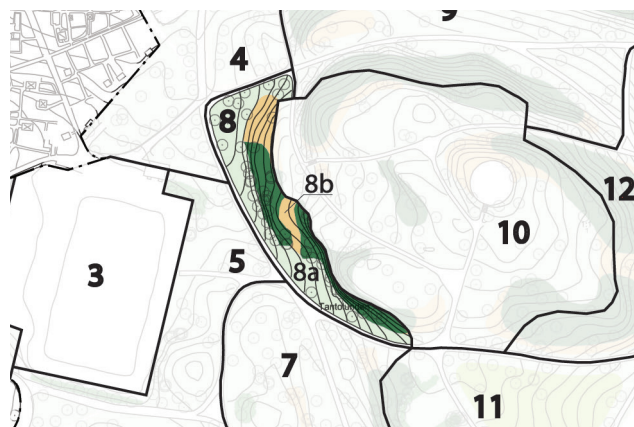
8. Parkpromenaden

INVENTERING

Den körbara och breda, vagt sluttande parkvägen leder genom delområdet i nord-sydlig riktning och flankeras av höga lövträd som står i ett grönt parkgolv. Mot öster kantas parkvägen av en mycket rumsbildande brant bergvägg med naturlig vegetation som med undantag från en liten upptrampad stig (8b) delar av området från Höjden (10). Stigen är idag delvis igenvuxen av sly och upplevs som otrygg.

ANALYS

Delområdet är fortfarande en läsbar del av den tidigare bergsparken med sin karaktäristiska pelarsal av äldre stora lövträd och täta krontak samt synliga bergspartier. Många äldre träd, främst almar, har dött och fler sjuka träd kommer tyvärr behöva tas bort framöver. Det här är en av de viktigaste delområdena att se över för att bevara bergsparkens upplevelsevärden som en grön oas.

Vegetationskaraktär delområde 8, befintlig situation.

MÅLBILD

Ytorna längst parkvägen (8a) bibehålls som de är med en kontinuerlig översyn av de gamla parkträden och med en återplanteringsplan för nya parkträd.

Sly och ungträd av främst alm gallras successivt och efter behov längst med och uppe på bergspartierna för att inte störa de gamla parkträdens krontak.

Ek, lönn och lind premieras.

Stigen upp till höjden (8b) förtydligas och hålls öppen och fri från sly.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

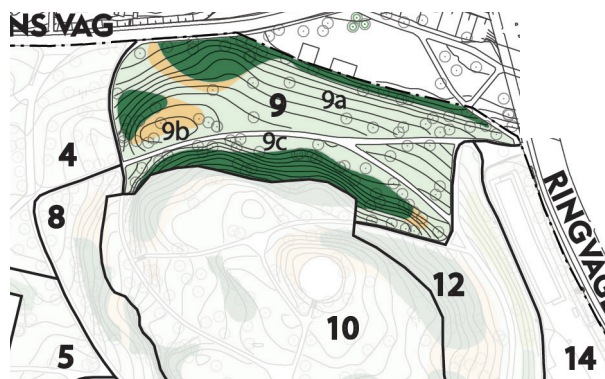
9. Norra Tantolunden

INVENTERING

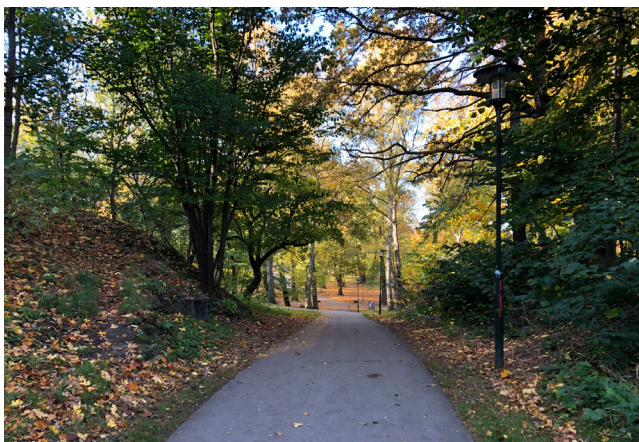
I delområdet återfinns öppna gräsytor med grupper av träd (9a) i ett stråk från entrén vid Ringvägen och längs med parkvägen mot bollplanen. Ytorna är norrvända och ganska mörka men används för bl.a. för discgolf. Flertalet av platsens björkar har dött sedan 2009, troligen av en kombination av hög ålder och torkan år 2018. Gräsyterna sluttar svagt åt norr och avgränsas av en brant höjdskillnad och en tät skärm av naturlig vegetation, vilket på ett välgörande sätt döljer stadens upplagsplats nedanför.

Längre väster ut längst parkvägen (9b) återfinns en bergknalle med tät naturlig vegetation.

Längs parkvägens södra sida och upp på branterna i hela delområdet växer en blandning av stora ädellövträd och en undervegetation av främst självsådd alm och sykomorlön. Vegetationen går ganska tätt inpå parkvägen och fortsätter uppför de branta slänterna på höjden (10a och 10e).

Vegetationskaraktär delområde 9, befintlig situation.

Utmed parkvägen i område 9 mellan Ringvägen och Tanto bollplan finns ett behov att öka upplevd trygghet genom att röja sly längst parkvägen, samt höja trädskronor och glesa ur vegetationen genom att gallra bort bl.a. självsådda almar och på så vis även friställas ek, lärk, lind och lönn.

Naturlig vegetation som går tätt inpå målbursområdet till discgolfen. I bakgrunden syns flertalet döda almar.

ANALYS

Utmed parkvägen (9b) och vid målområdet för discgolfen uppfattas vegetationen som mörk och sluten. Istället skulle en kantzon av äng kunna tillskapas runt discgolfburen och i backen ned mot Zinkens väg. Denna del av parken var historiskt planterad med barrträd.

Längs med parkvägen växer stora ståtliga ädellövträd av främst lönn, ek och sykomorlön. Högre upp i slänten återfinns även små grupper av lärk, som kan vara föryngringar av några av de barrträd som planterades när parken anlades i slutet av 1800-talet.

MÅLBILD

Genom att försiktigt glesa ur i undervegetationen i branten och röja längst med parkvägen skulle de stora gamla lövträden samt lärk kunna friställas, vilket gynnar dess fortlevnad på lång sikt. Utmed parkvägen (9c) och upp i den branta slänten gallras sly och ungträd av alm för att släppa in ljus och friställa äldre stora exemplar av ek, lind, lönn, sykomorlön och lärk. Buffertzonen mellan bergsbranten och parkvägen kan övergå till äng. På de norrvända gräsyterna planteras grupper av nya träd för att ersätta de träd som dött. Förslag på ersättningsträd är björk, hägg och katsura. Den täta vegetationen runt discgolfens målbur och i slänten mot Zinkens väg (9b) gallras, vilket ger utrymme för att skapa en kantzon med ängsgräs och även plats till att återplantera grupper av nya barrträd som douglasgran, ädelgran och lärk och genom detta återskapa den historiska barrträdskaraktären i denna del av parken.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

10. Tantolundens höjder

INVENTERING

Tantolundens höjder är ett högt beläget parti av parken som inte genomströmmas av lika mycket rörelse eller innehåller programmerade aktiviteter. Området är därför lite lugnare än övriga parken. Här återfinns rumsligheter med stora öppna gräsytor för lek och umgänge, inbäddade av lummig naturlig vegetation.

Den cirkelformade utsiktsplatsen (10a) på Tantolundens högsta topp omgärdas idag av äldre bredkroniga lövträd, främst lönnar. I slänten som vetter mot öst, syd och sydväst (vid och omkring trappan) utgörs undervegetationen av klippt gräs eller ytligt berg i dagen vilket ger en god sikt och krontak med omkringliggande öppna gräsytor och parkvägen. Åt väst och norr däremot är utsiktsplatsen omgärdad av tätare vegetation och skiljs visuellt delvis av från gångvägen av en brant och bergig sluttning. Detta sammantaget skapar en begränsad siktlinje och koppling till gångvägen, med risk för att platsen ska riskera att uppfattas som otrygg.

Platsbildningarna 10b-10e utgörs av öppna gräsytor med grupper av solitära lövträd som omgärdas och avgränsas av stråk av bergig mark och naturliga vegetationsytor.

Då den stora gräsytan i område 10b används för discgolf är ytorna 10c, 10d och 10e de enda öppna gräsytorerna i denna lugnare delen av parken som återfinns för besökare som vill ha möjlighet till spontan lek, aktiviteter och socialt umgänge.

På kullen (10f) mot parkens södra delar är vegetationen lite tätare, trädskronorna lägre och atmosfären

mer lundlik. Här växer bl.a. två fina hästkastanjer. Hästkastanjerna är i gott skick och mycket värdefulla för platsen men är i behov av uppstamning och urglesning av kronorna. Här finns även en hägg som behöver friställas från sly. I övrigt är kullen ganska igenvuxen av sly, särskilt påtagligt i den bergigare branten ned mot korsningen i söder där sikten idag är kraftigt begränsad.

I område 10e återfinns rester av det tidigare rika beståndet av barrträd i parken genom föryngrad lärk.

Vegetationskaraktär delområde 10, befintlig situation.

10.

Utblick från utsiktsplatsen (10a) åt sydväst.

På Tantolundens höjd återfinns böljande gräsytor som är mycket viktiga för rekreation, oprogrammerade aktiviteter och lek. I takt med att staden förtätas ökar värdet på dessa öppna gräsytor. I bakgrunden syns en stor hästkastanj som är i behov av kronhjälp.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

Vy från utsiktsplatsen (10a) söder ut över den öppna gräsytan (10b). I bild syns stubbar från träd som tagits ned sedan 2009.

Ett litet buskage av den för Tantolunden karaktäristiska äppelrosen utmed en gångväg på höjden (10e). Rosen på bilden bör friställas från sly.

ANALYS

Historiskt är utsiktsplatsen (10a) en mycket viktig del av parken som kanske inte används så frekvent idag. På äldre kartor och fotografier framstår platsen som mer öppen och ljus. Platsen har idag problem med upplevd otrygghet och brottslighet på kvällstid. Uppstamning av trädkronor, rövning och gallring av sly, ungträd och buskar skulle kunna öppna upp siktlinjer och få in mer ljus. Dessa insatser skulle även stärka platsens historiska funktion som en naturlig utsiktsplats och samlingspunkt.

De öppna gräsytorerna är mycket viktiga för parkens besökare som öppna och tillgängliga umgängesytor för ex. picknick, spontana utomhusaktiviteter och

lek. I och med att den tidigare stora gräsytan på sydsidan (11b) numera övergått till att skötas som slåtteräng ökar vikten av att bevara de utbredda och sammanhållna klippta gräsytorerna på höjden (10b-e) ännu mer. Inom område 10c-10e återfinns områden med värdefull markflora.

Flera parkträd inom området har försvunnit sedan den senaste trädplanen togs fram 2009. Det finns ett stort behov av att ersätta dessa för att kunna bibehålla parkkaraktären även i framtiden.

MÅLBILD

De öppna gräsytorerna 10b-10e ska finnas kvar för att ha kvar Tantolundens funktion för fri lek och socialt umgänge. De kompletteras med slåtterängar mellan de naturlika brynen och de öppna klippta ytorna. Den öppna sikten med lågt klippt gräs i slänterna mot öster och söder behålls. I den bergiga slänten i väster röjs sly varje år. Vegetationen föreslås övergå till en låg, halvöppen äng, så att sikten mellan platsbildningen och gångvägen nedanför upprätthålls. De stora solitära lönnarna stammas upp för att få in mer ljus och ta tillbaka siktlinjer. Nya smalkroniga lönnar planteras i en cirkelform runt platsbildningen för att förstärka den historiska utformningen. Almen i cirkelns nordöstra del ersätts med en lönn om den får almsjuka.

Återplantering av nya parkträd görs med anknytning till de befintliga träden med främst lönn och ek, men även med fokus på blomning och bärning, te.x. grupper av oxel och fågelbär. I område 10e återintroduceras grupper av nya barrträd i ängszonen på gränsen mellan gräsytor och naturmark. Här föreslås nyplantering av lärk, men även svarttall. I område (10e), vid parkvägen mot trappan, växer idag ett rosenbuskage vilket förstärks med den för Tantolunden speciella äppelrosen (*Rosa rubiginosa*). Återplantering av äppelros föreslås även generellt runt om hela Tantolunden på solbelysta platser.

Område (10f) öppnas upp genom slyrövning och gallring av ungträd (alm och ask) samt höjning av hästkastanjernas kronor. Siktlinjen ned mot södra delen av Tantolunden (11) återskapas.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

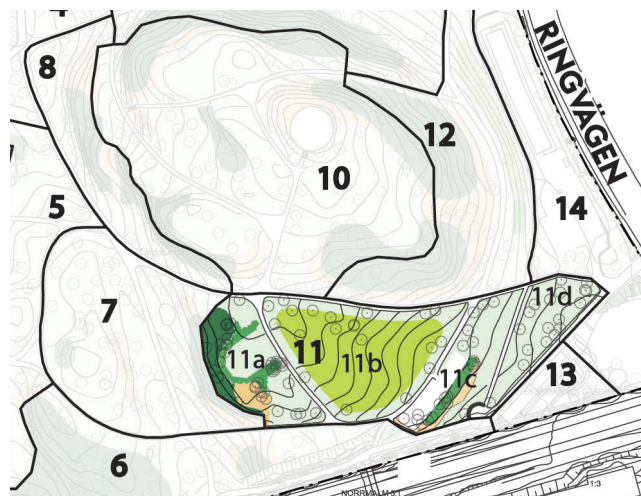
11. Södra Tantolunden

INVENTERING

I södra delen av Tantolunden återfinns en liten samlingsplats (11a) som utgörs av en liten glänta omgärdad av parkbänkar i en hästskoform med en öppen gräsyta i mitten. Den öppna ytan utgjorde tidigare platsen för den historiska musikpaviljongen. Platsbildningen bäddas in av ett buskage av hagtorn med inblandning av fläder, likt en stor berså.

Den stora öppna sydvända backen (11b) omgärdas av stora lövträd i grupper men upplevs som luftig och solig. Platsen har vintertid funktion som pulkabacke, vilket har en stark parkhistorisk koppling. Den norra delen kantas av tätare grupper av träd och berg i dagen medan den södra delen ned mot järnvägen och lekplatsen är öppnare. Ytan sköts idag på prov som ett slags slåtteräng, med slåtter två gånger per år med en första slagning i juli. Längs med parkvägarna hålls en klippt kantzon på ett par meter runt om ytan. Runt om lekplatsen (11c) växer ett naturligt buskage av främst uppvuxen almsly, men även med inslag av fläder och lönn. I den västra delen står en grupp med prydnadsapel som är i stort behov av uppstamning och föryngring.

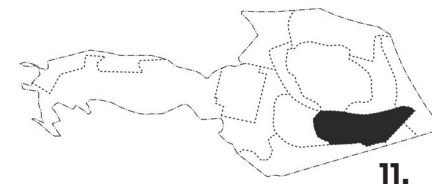
Mot entrén till Ringvägen (11d) återfinns en pelarsal med stora lövträd på öppna gräsytor, likt vid Entrén till Zinkens väg (4a). Flera av de äldre träden, främst almar, har dött vilket lämnat luckor i krontaket.

Vegetationskaraktär delområde 11, befintlig situation.

Högresta ädellövträd längs entrén mot Ringvägen och parkvägen mot Tantolundens sydsida (11d). T.v. syns högt almsly vilket skymmer sikten i korsningen. I bakgrunden t.h. syns Ekermanska gården.

Samlingsplatsen (11a) likt en glänta eller berså bäddas den in av buskage av hagtorn och fläder och i bakgrunden av naturlig vegetation. Platsen är mycket populär bland såväl dagisgrupper som vuxna sällskap.

Den stora sydvända backen (11b) är ett öppen men ändå rumsligt avgränsat parkrum. Ytan sköts idag på prov som en äng, med slåtter i slutet av sommaren.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

ANALYS

Samlingsplatsen (11a) är en uppskattad sällskapsplats som används frekvent av parkens besökare för aktiviteter. Hagtorsbuskaget är även ett viktigt habitat för fåglar och insekter som uppskattar dess bär och blomning som generellt sker lite senare på våren än övriga träd och buskar i parken. Buskaget bör hållas fritt från alm- och asksly som växer in från den närliggande branten. Buskagen behöver även gallras och föryngras löpande för att bibehålla sitt värde.

Pelarsalen (11d) tappar i karaktär genom att de stora almarna är på väg att utgå. Då sjukdomen inte går att hejda, kommer fler exemplar att behöva tas ner under de närmaste åren. Detta gäller för parken i stort. Problemet följes upp årligen av sakkunnig arborist inom Stockholms stads s.k. almsjukeprojekt, då även sjuka almar tas ned för att förhindra smittspridning. Almarna behöver ersättas av nya träd.

Den sydvända stora backen har stora kvaliteter även för vinterbruk, både snögubbar, pulkaåkning eller att få prova de första skidorna.

MÅLBILD

Samlingsplatsen (11a) behålls som den är. En upprustning av bänkar bör dock ske och i samband med detta bör även hagtorsbuskaget försiktigt föryngringsgallras. Sly av alm, ask och lönn röjs årligen för att bibehålla ljus och öppenhet.

Den stora öppna ytan (11b) behålls som slåtterängsyta sommartid, men med uppklippta gångar och små platsbildningar i ängsytan för att skapa ytor för picknick och lek. Likaså klipps några meter bred zon längs parkvägarnas kanter för att hålla öppet. Nyplantering av parkträd föreslås gruppvis i kanterna längs gångvägen, med fördel vackert blommande och bärande arter som fågelbär, oxel och ullungrönn vilka det är förhållandevis ont om i parken idag.

Som en del av framtida upprustning av lekplatsen (11c) bör även buskaget runt om gallras ur och tas in i kanterna för att ge mer ljus och bättre sikt. Prydnadsaplarna föryngras och kompletteras med nyplanterade exemplar, men även med häggmispel, schersmin och fläder. Trädbeståndet behöver kompletteras med plantering av nya parkträd, främst lind, med med inslag av grupper av blodlönn, rödlönn och silverlönn, för att skapa vackra kontraster i blad- och höstfärger.

Även i delområde (11d) föreslås nyplantering av grupper av hästkastanjer mot Ekermanska gården, t.ex. den friska sorten *Turbokastanj*, samt äkta kastanj i ett soligt och vindskyddat läge, för att knyta an till befintligt trädbestånd.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

12. Östra Tantolunden

INVENTERING

Östra Tantolunden utgörs av en stor backe med naturlig vegetation (12a) samt en lite mindre gräs- och ängsbevuxen slänt (12b) mot den tillfälliga paviljongen och parkeringen vid Ringvägen. Mellan slänterna går en parkväg som sammanbinder delområdet med entrér mot Ringvägen i norr respektive syd.

Den stora naturlika backen (löväng) (12a) utgörs av en stomme av gamla högresta ädellövträd av främst lind, med inslag av ek, lönn och alm. Undervegetationen domineras av almsly och varierar i täthet, men med potential till en örtrik fältflora. Historiskt har det funnits en koppling via slänten upp till höjden (10b) som idag utgörs av en bred upptrampad stig och området bär även spår av att den periodvis gallras ur.

Vegetationskaraktär delområde 12, befintlig situation.

ANALYS

I slänten (12b) mot paviljongen pågår ett försök att släppa upp ängsgräs. Marken är dock troligtvis för näringsrik och förhållandena för skuggiga för att uppnå en typisk blomsteräng. Idag domineras slänten av framför allt högt gräs och stora bestånd av kirskaål, hundkex och brännässlor.

I slänten har ett buskage av fläder vuxit upp. Buskaget bidrar positivt med en rumskapande barriär mot parkeringen och Ringvägen och blir även ett mini-habitat för insekter och fåglar som uppskattar dess blomning och bär.

Vy från parkvägen över slänten och ned mot parkeringsplatsen (12b) mot Ringvägen. Bristen på avskärmade vegetation gör att närheten till trafik och bebyggelse känns mycket påtaglig i denna del av parken. Till höger syns ett fläderbuskage.

MÅLBILD

Försöket att anlägga äng i den breda slänten i Östra delen av Tantolunden (12b) föreslås fortsätta med en klippt rand mot gångstigarna på 2 meter som buffert och med högre ängsgräs bakom denna.

Det befintliga fläderbuskaget föreslås behållas men gallras från almsly och dylikt. På sikt kan buskaget utökas med ytterligare grupper av solitära buskar som fläder, häggmispel och hassel.

De stigar som återstår är mycket viktiga då de skapar en kontakt mellan de olika delarna av parken, vilket även är viktigt ur trygghetssynpunkt.

Den historiska kopplingen genom den stora lövängsbacken (12a) upp till höjden bör förstärkas och den naturlika undervegetationen bör gallras ur och sly tas bort utmed stigen och utmed parkvägarna, särskilt i korsningarna. Se Målbildkartan. De gamla ädellövträden bör friställas och ges utrymme åt sina breda kronor. Ungträd bör gallras ur och de som sparas bör succesivt stammas upp. Ek, lind och lönn premieras. Sly bör årligen röjas utmed stig och parkvägar för att istället åstadkomma en ljus och öppen karaktär med en örtrik markflora (löväng).

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

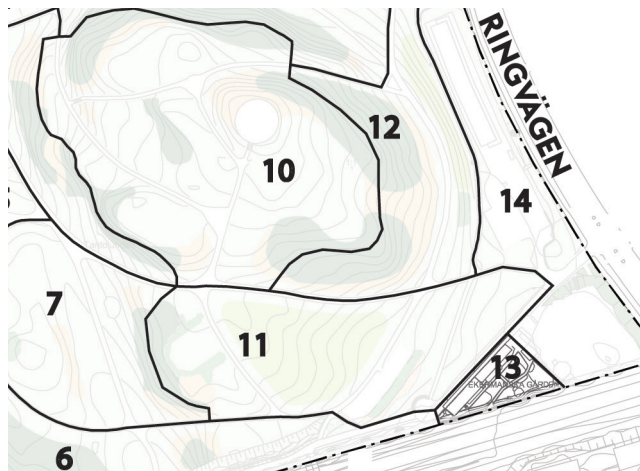
13. Ekermanska gården

INVENTERING

Utmed fasaden mot parksidan växer klätterrosor och prydnadsbuskar som bidrar till den kulturhistoriska berättelsen som den Ekermanska gården som tidigare boendemiljö. På innergården återfinns små grönytor och flera parkträd, bl.a. två särskilt skyddsvärda ekar. Gården är inhägnad med ett rött träplank.

ANALYS

Ekermanska gården utgör en kulturhistoriskt värdefull miljö som samspelar med Tantolundens parkrum. Kafé- och föreningsverksamhet i Ekermanska gården bidrar positivt till Tantolundens miljö som besöksmål.

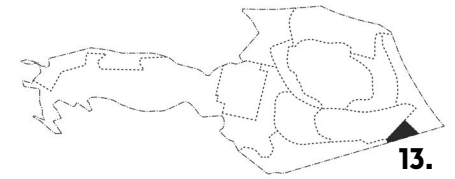
Vegetationskaraktär delområde 13.

Ekermanska gårdens gardsida är omgärdad av ett högt träplank.

Bilden visar Ekermanska gårdens långsida mot Ekermans gränd. Utmed fasaden växer klätterrosor och prydnadsträd med sprakande höstfärg. Fotot är avfotograferat från skylttavlan i parken.

MÅLBILD

Miljön kring den Ekermanska gården bör ha en vårdad grön karaktär.

För helheten i parken vore det bra om även träden på fastighetsmark till Ekermanska gården får samma skötsel som träden i parken. Kontakt tas med fastighetsägaren.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - DELOMRÅDEN

14. Entré mot Ringvägen

INVENTERING

Entrén till parken från Ringvägen är kraftigt påverkat den av tillfälliga paviljongen och parkeringen vilket medfört kraftig negativ inverkan på såväl grönstruktur som den kulturhistoriska koppling för hela delområdet (hela Östra delen av Tantolunden). Se vidare avsnitt *entréer*, entré (1.) och entre (2.), sid 40? 41?

Utmed Ringvägen återfinns delar av en tidigare dubbelradig lindallé planterad 1897. Idag återstår endast 8 st lindar.

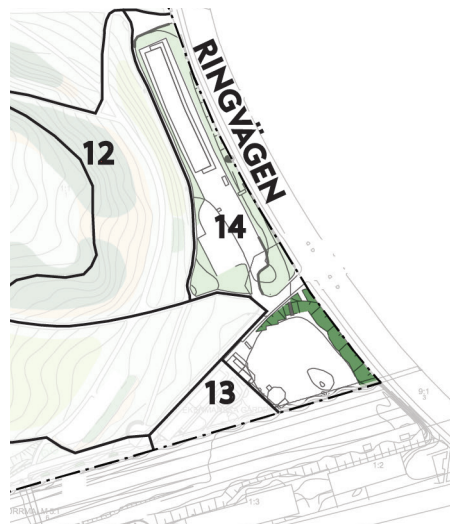
I delområdets sydöstra hörn återfinns ett område som idag bl.a. används som campingplats. Inom området återfinns flertalet större parkträd av främst lönn, ask och alm.

ANALYS

Lindarna utmed Ringvägen ingår i Länsstyrelsens biotopskydd och har betydelse både för gaturummet och för parken.

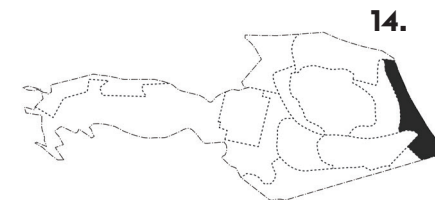
En tillfällig byggnad skär av entrén mot Ringvägen

Vegetationskaraktär delområde 14

Delar av lindallén längs Ringvägen som återstår. Den har kraftigt decimerats med tiden.

MÅLBILD

I kommande arbete bör särskilt fokus läggas på hur Tantolundens parkkaraktär kan stärkas mot gaturummet. Ytan bör återställas till parkmark i enlighet med gällande detaljplan.

Ett koncept för återskapande av den historiska parkmiljön och för gestaltning av entréer behöver tas fram. Se vidare avsnitt *entréer*.

Den historiska gamla lindallén utmed Ringvägen föreslås i ett första steg kompletteras med två nya träd (parklindar) i dess södra del för anpassa alléns avslutning till parkens entré bättre.

Träden på campingplatsen och utmed Ringvägen och järnvägen i Tantolundens sydöstra hörn bör ingå i den kommande fördjupade träd- och skötselplanen för Tantolunden.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - EKOLOGI OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Öppna gräsmattor med övergång till ängsytor

INVENTERING

Gräsytor i Tantolunden innehåller stora träd med täta krontak, men också helt eller delvis öppna ytor. Gräsytor sköts till stor del som klippta bruksgräsmattor, men enstaka ängsytor finns. De flesta gräsytorna bedömdes vid inventeringen i oktober utgöras av gräs utan inslag av örter. Några av de klippta gräsytorerna var dock artrika på örter, vilka utgör en potential för att få till ett mer artrikt fältskikt som äng. Arterna finns redan på platsen men hinner inte gå upp i blom.

Den större öppna ytan (11b) ned mot lekplatsen sköts idag som äng, dock utan uppsamling. Ängen slåss i juli respektive september. Slätten ned mot Ringvägen (12b) sköts som äng med uppsamling. Slåttern sker en gång mellan mitten av juli och slutet av augusti.

Vissa ängsytor domineras av näringskrävande arter som hundkex och brännässla. De är mindre artrika, men fyller en ekologisk funktion i parken. Det finns också små zoner i parken som har långgräs och gulnande stjälgar av vårlök vid högsommar.

ANALYS

Ängsmark med blommande växter förstärker spridningszoner och främjar bland annat pollinering. Att låta stora öppna gräsytor helt övergå till äng är inte förenligt med Tantolundens användning p.g.a. det stora sociala och rekreativa värdet de öppna gräsytorerna har för parken och staden. Det kommer även att var svårt att freda ängsytorerna från slitage från parkens många besökare och det kan även göra

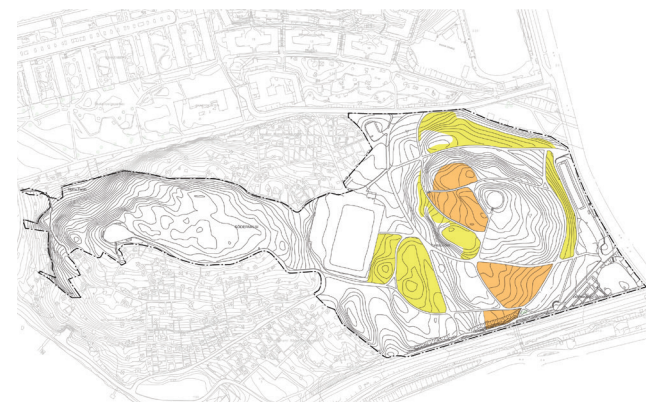
parkdriften svår. Däremot finns det goda möjligheter att släppa upp gräset och markfloran i de många kantzoner som återfinns på olika platser i parken, som ett slags buffertzona, mellan klippt gräsmatta och hävdad naturmark (ex. vid områden 10e, 9b och 9c). Flera av dessa möjliga ängszoner är idag igenvuxna med sly och naturlig vegetation, och behöver först röjas och gallras, innan ytor kan övergå till slåtteräng och örtrik mark.

Bilden visar en körskada på ett träd i Tantolunden (delområde 11b) troligen p.g.a. att en maskin kommit för nära både stam och rötter. Skador som den här riskerar att förkorta trädets livslängd. Det kan undvikas om man istället låter löven ligga kvar i en ring under kronan. Foto: Calluna

Del av gräsytan med särskilt örtrik flora. Ytan sköts idag som äng men utan upptag. Sköt framöver som äng med upptag. Foto: Calluna

Kartan visar orange områden med utbredd ängsflora, där zoner av äng kan anläggas mellan klippt gräs och naturmark. Gula områden visar områden där om möjligt små ängsytor kan utvecklas under vissa av de stora parkträdens kronor, samt invid buskage och berg-hällar. Källa: Calluna (illustration Tengbom).

Fotot visar ett exempel på en klippt gräsyta med stora träd, där en ring av ängsgräs skulle kunna sparas under trädkronan. Foto: Calluna

VEGETATIONSKARAKTÄRER - EKOLOGI OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Foto som visar ett bra exempel på en definierad zonerings i form av en klippt gräsyta närmast parkvägarna följt av en ängszon, framför bryn och naturmarken. Delområde 12. Foto: Google maps.

Bilden visar en yta vid höjden (delområde 10d) som idag sköts som en bruksgräsmatta, men som innehåller flera värdefulla örter. Platsen är en av flera möjliga platser att utveckla till artrika blommande ängszoner. Foto: Calluna.

MÅLBILD

En fördjupad skötselplan för att utveckla olika ängar som säkrar en mer artrik och varierad ängsvegetation ska tas fram. Efter avvägningar har zoner lämpliga för olika ängar med olika skötsel markerats på kartan *Vegetationskaraktär Målbild och delområden*, sid 87). Ängsyterna bör slå 1-2 gånger per år från juli-september så att blomning och fröbildning hinner ske. Tidpunkterna för slåtter mellan olika år och delområden kan varieras. Höet får ligga kvar några dagar så frön kan släppas till marken. Dessa åtgärder gynnar biologisk mångfald och knyter även an till den historiska parken där öppna ytor, innan gräsklipparen introducerades, sköttes just genom slåtter.

Viktigt är dock att varje år ta bort sly, helst ordentligt med rötterna. Det är även viktigt att

alltid hålla en rand av klippt gräs mot gångvägar på minst 2-3 meter av estetiska, praktiska och trygghetsmässiga skäl.

Av de föreslagna platserna för äng kommer det troligen visa sig att alla inte är så väl lämpade. Det kan beror på att marken är för näringsrik eller att konkurrenskraftiga ogräs som brännässla och kirskaål tar över och bildar stora bestånd. Det kan även visa sig vara oförenligt med områdets användning och drift. Att inom vissa ytor och zoner i parken medvetet undvika intensiv gräsklippning är dock en mycket billig och enkel metod för att testa och utvärdera möjligheten att försöka tillskapa ängs- och örtrika ytor, vilka potentiellt kan stärka den biologiska mångfalden, och även reducera behovet av kostsam gräsklippning framöver.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - EKOLOGI OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Löväng

INVENTERING

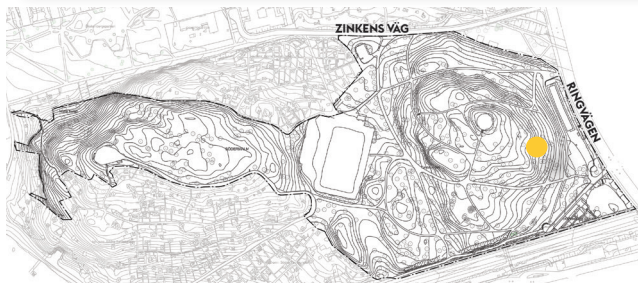
Halvöppen lövskog med ängsvegetation återfanns av ekologer vid någon enstaka lokal (i en sydslänt och delområde 12a) vid inventeringstillfället inom Tantolunden. Biotopen återfinns också inom naturmarken på Tantoberget. Se karta nedan.

ANALYS

Historiskt har lövängen utgjort en mer utbredd biotop i Tantolunden, men idag har det ersatts av ett fältskikt som antingen är mycket näringsrik och igenväxt naturlig mark eller markytor som sköts med intensiv gräsklippning. Det vore värdefullt för den biologiska mångfalden om lövängsyterna kunde utökas i vissa delar Tantolunden. De kräver extensiv hävd för att behålla sitt värde.

MÅLBILD

I samband med att en skötselplan tas fram för Tantolunden, föreslås vissa stråk ges återkommande slyröjning och vid behov även slåtter för att tillskapa mer ängsartad vegetation i skog.

Gul prick visar vegetationskaraktären löväng idag. Källa: Calluna

Fotot visar ett exempel på en löväng, taget i område 12, norr om 11 b, d.v.s. halvöppen vegetation med ängsvegetation. Foto: Calluna

Hög och näringskrävande undervegetation förekommer i hela parken. Ytorna har ett visst ekologiskt värde, t.ex. brännässla är värdväxt för nässelbjörnar. Vinterståndare ger föda till fåglar. Foto: Calluna.

Hög vegetation i skogssluttningar

INVENTERING

Merparten av den hävdade naturmarken med lövskog har näringsrikt högväxt fältskikt med arter som brännässla, skräppor, kardborre, blekbalsamin och snårvinda. Dessa växter tränger tillbaka den lägre och känsligare ängsfloran. Tyvärr är det svårt ändra fältskiktet i denna miljö. Den frodiga vegetationen har dock en viss funktion för vanliga insekter som ex nässelbjörnar. Vinterståndare ger även föda till fåglar.

MÅLBILD

I vissa områden där det är prioriterat för människors rörelse behöver slyröjning och gallring i den hävdade naturmarken ske oftare, helst årligen.

Exempel på detta är delområde 12a och utmed alla parkvägar och vistelsytor i parken. I andra delar, exempelvis på Tantoberget och i de inre delarna av delområde 6a samt i västsluttningen väster om 11 a finns möjlighet att låta vegetationen vara lite mer tät och vildvuxen för att gynna fågellivet.

Gröna områden visar där vegetationskaraktären hög vegetation i parkmark med naturlig karaktär dominerar. Källa: Calluna (illustration Tengbom).

VEGETATIONSKARAKTÄRER - EKOLOGI OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Oslagen vegetation ger vinterståndare, också en värdefull tillgång för fåglar. Foto: Calluna

Rönnbärssnår på Tantoberget är en värdefull tillgång för fåglar. Foto: Calluna.

Gröna områden visar flerskiktad vegetation med naturmarkskaraktär i Tantolunden. Turkosa området visar flerskiktad vegetation med hållmarkskaraktär på Tantoberget. Källa: Calluna (illustration Tengbom).

Tätare snår, buskage, flerskiktad lövskog

INVENTERING

I Tantoområdet häckar flera olika skogs- och parkfåglar, som stenkäck, svarthätta, ärtsångare, björktrast, grönfink och svartvit flugsnappare. Under höst- och vintertid är detta ett viktigt område på Södermalm där stannfåglar (fåglar som övervintrar i Sverige) kan söka skydd och föda.

ANALYS

Täta buskage är viktigt för många häckande fåglar som skydd.

Buskage samt bärande träd och buskar lockar till sig många trastar samt olika tättingar under de kallare månaderna på året. Rönn och oxel finns det gott om på Tantoberget. Oslagen vegetation (kvarvarande högt gräs och örter) runt om i parken har frön som utgör viktig föda för stamfåglarna.

MÅLBILD

Buskage och bryn är värdefulla för fågellivet. Värna och ta tillvara en mosaik av täta snår och naturmark på platser där det är möjligt. Slyröjning i dessa särskilda bryn sker först vart 3:e år för att tillskapa en tät vegetation. Det finns också självföryngrande träd som utgör en potential på sikt, t.ex. som kan bli stora träd av ask, alm, lind, ek, lönn, avenbok och asp. Sly av tysklönn tas helt bort. I vissa stråk föreslås en mer frekvent slyröjning och vid behov slätter med syfte att utveckla en mer ängsartad vegetation i den naturliga parkmarken.

VEGETATIONSKARAKTÄRER - EKOLOGI OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Exempel på ett lägre bryn (delområde 10e,d) i Tantolunden med stora värden för mindre djur och småfåglar. Foto: Calluna.

Exempel på ett sammanhållet bryn i delområde 10e. Foto: Calluna

Grön streckad linje visar kantzoner med brynvegetation. De återfinns generallt i kanten av högre och tätare vegetation, , förutom på Tantoberget, där bryn återfinns över hela hållmarken.
Källa: Calluna (illustration Tengbom).

Bryn

INVENTERING

Se karta till vänster från Callunas inventering. Brynen återfinns i kanten av markerade områden, förutom på Tantoberget, där bryn återfinns över hela hållmarken.

Nypon, rönn, hagtorn, fläder, slån tillsammans med lövträd i olika ålder bildar sammanhållna bryn mot öppna gräsytor eller på Tantoberget i hållmarken.

ANALYS EKOLOGISK FUNKTION

- Blomrikedom gynnar pollinatörer, insekter
- Bär blir föda till fåglar
- Brynen ger jaktmarker till bl.a. fladdermöss
- Brynen erbjuder skydd för fåglar och däggdjur
- Flikiga bryn skapar lä, vilket bl.a. gynnar insekter

MÅLBILD

Bevara och tillskapa brynzon där möjlighet finns. Kombinera med zoner utmed naturmark med bryn och äng för att stödja spridning av insekter. Vid nyplantering tillse att komplettera med säl, då många säl har försvunnit de senaste åren.

STÖDÅTGÄRDER - EKOLOGI

Boplatser i sand för vildbin

INVENTERING

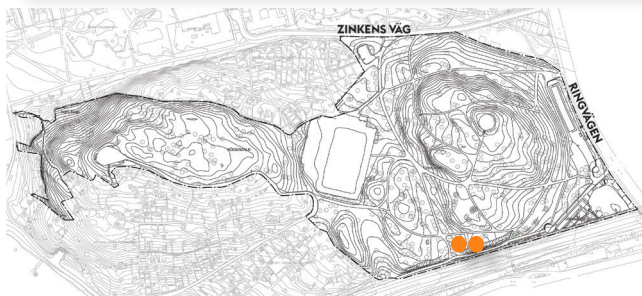
Idag saknas boplatser i sand för vildbin inom området. Stadsdelsförvaltningen har uttryckt önskemål om att föra in boplatser för vildbin på försök på några lämpliga ytor i Tantolunden och Tantoberget.

ANALYS

Notera också att död ved är boplatser för många arter av vildbin. Calluna har sett över lämpliga platser för nyetablering av boplatser. Många arter av vildbin har sina boplatser i sandhabitat. Särskilt värdefulla är platser i sydligt/västligt läge, som får ett varmt mikroklimat.

MÅLBILD

Tantolunden som är anlagd och har utfylld mark, passar väl att anlägga nya sandhabitat i. Eftersom sandberoende insekter även behöver andra miljöer har omgivningen stor betydelse. Att skapa sandhabitat som bomiljö för vildbin kombineras därför med de förslagna åtgärderna för ökad blomrikedom i parken.

De markerade orange prickarna, intill gångbron i södra Tantolunden (se område (6D)), är möjliga platser där sandhabitat för vildbin kan anläggas. Källa: Calluna, illustration Tengbom.

Holkar kompletterar hålträden

INVENTERING

Tantolunden och särskilt Tantobergets oupplysta delar utgör en god livsmiljö för fåglar och fladdermöss. Det finns dock endast ett fåtal uppsatta holkar idag.

ANALYS

Livsmiljön för fåglar och fladdermöss kan stärkas med fler holkar och uppsatta i lägen utifrån kunskap om var de bäst kommer till användning.

MÅLBILD

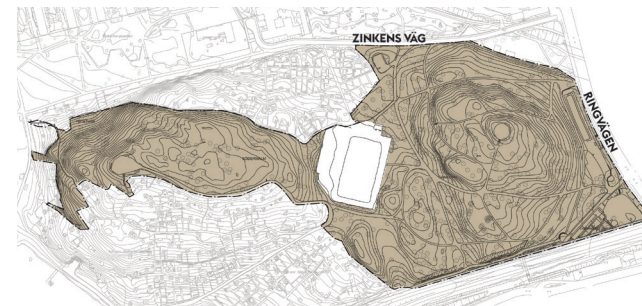
För att stärka livsmiljön för fåglar och fladdermöss i Tantolunden bör fler holkar sättas upp och hålträd medvetet sparas. Utveckla ytterligare hålträd, d.v.s. tillse att nya hålträd tillkommer. Fladdermusholkar ska sättas i oupplysta områden av sakkunnig.

Fågelmatning vid Tantoberget vintertid tillskapas om möjligt med rattsäkra alternativ. Holkar kan med fördel utvecklas för att bidra med ett visuellt lekfullt lager i Tantolunden. Det är även motiverat att skapa mulmholkar för insektslivet. Dessa kan göras av befintliga murkna stammar eller byggas. De fästs på trädstammar.

Med rätt pedagogisk insats, kan gärna återbrukade stammar även få bli sittmöbler på några, väl valda platser, som vid hållmarken på Tantoberget. De kan användas av förskole- och skolklasser m.m.

Exempel på återbruk av trädstammar i parkmiljö för att stödja pedagogiska värden. Fotot är taget vid Lilla Sickla i Nacka av Calluna.

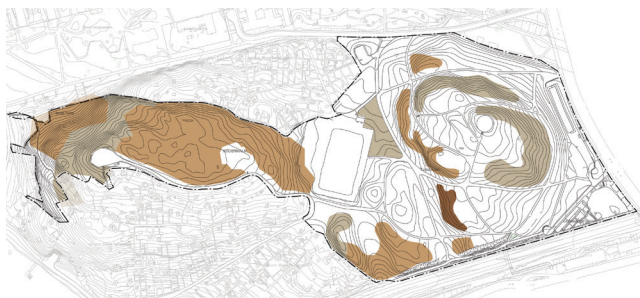

Fågelholkar kan komplettera hålträden i hela området Tantolunden.

STÖDÅTGÄRDER - EKOLOGI

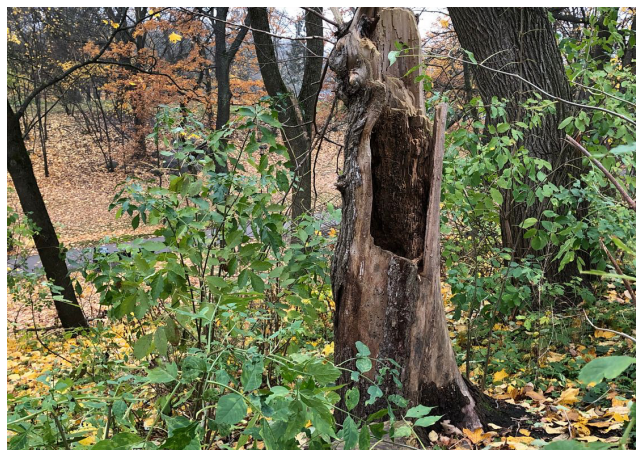
Spår i form av gnag av grön aspvedbock hittades i östra ekbiotopen på Tantoberget. Skalbaggen är rödlistad och nära hotad. Foto: Petter Andersson, Calluna.

En inventering gjordes där mängden död ved i delområdena skattades. I vita (ofärgade) ytor saknas död ved, i ljus beiga är det enstaka, i starkt beiga är det sparsamt, i bruna allmänt förekommande. Källa: Calluna (illustration Tengbom).

Här har stammar (s.k. lågor) tillåts ligga kvar till stöd för insektslivet i Tantolunden. Foto: Calluna.

Ett bra exempel på ett naturligt fallet träd där högstubbe fått stå kvar. Foto: Calluna.

Den levande döda veden

INVENTERING

När träden åldrats och riskerar att falla har de hittills tagits ned i hög grad med hänsyn till säkerhet för parkbesökare. Ibland uppstår händelser som gör att flera riskträd rasar på kort tid. Stormen Alfrida fällde många träd också i Tantolunden. Almsjukan har lett till att många almar tagits ned och stubbarna har bränts för att hindra smittspridning. Se inventering av död ved, karta nedan t.v.

ANALYS

Många stubbar visar att den döda veden i hög grad har förts bort från parken. Det finns en ekologisk potential i att behålla trädstammar.

I naturmarken finns varierande mängd död ved, också i gamla levande träd. Död ved är viktigt för vedlevande insekter, vedsvampar samt pollinatörer genom att larvgångar blir bohabitat för dem.

MÅLBILD

Ingen död ved förs bort från parken förutom smittad färsk alm. I kommande skötselplan tas en zoneringskarta fram för hantering och tillvaratagande av död ved. Trädstammar kan samlas i depåer. Avsikten är att öka andel död ved i Tantolunden, men inte sprida den jämt över parken.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Ekosystemtjänster är ett paraplybegrepp för alla nyttor och allt av värde som ekosystem, natur, ger oss människor. Det hjälper oss att beskriva en plats och reflektera över på vilka sätt platsens natur är viktig för oss människor. Att analysera ekosystemtjänster är att anlägga ett helhetsperspektiv och det kan bidra till att lyfta sådant som är förbiset eller rent av helt bortglömt.

I Södermalms parkprogram sorterar man in ekosystemtjänster i fyra grupper. De listas nedan med ett par exempel på vad som ingår:

- Försörjande ekosystemtjänster ger oss spannmål, dricksvatten, virke och bioenergi.
- Reglerande ekosystemtjänster renar luft och vatten från föroreningar, reglerar lokal temperatur och luftfuktighet, skyddar mot UV-strålning och skyddar mot extremväder.
- Kulturella ekosystemtjänster ger upplevelsevärden, inspiration, friluftsliv, reducerar stress och ger återhämtning.
- Stödjande ekosystemtjänster underliggande ekologiska processer, naturliga kretslopp och upprätthållande av biologisk mångfald.

BETYDELSEFULLA EKOSYSTEMTJÄNSTER I TANTOLUNDEN

Tantolunden, liksom alla grönområden, bidrar med en mångfald av ekosystemtjänster. Vissa ekosystemtjänster är av stor betydelse för närboende och parkens besökare. Om en ekosystemtjänst ska vara betydelsefull så behöver den produceras inom området och den behöver bidra med en väsentlig nytta, svara på ett behov. Detta är inte en genomgång av parkens alla ekosystemtjänster utan en övergripande belysning av sådana som bedöms särskilt viktiga att lyfta fram i en diskussion om målbilder och inriktning i åtgärdsprogram.

Försörjande ekosystemtjänster

Tantolunden bidrar inte i nuläget på något påtagligt sätt med försörjande ekosystemtjänster även om här växer fläder och hagtorn och det kanske skördas en del bär och fläderblommor. De kolonilotter, där odling sker, som ligger i närheten räknas inte in i parken.

Reglerande ekosystemtjänster

2. Parken bidrar med flera reglerande ekosystemtjänster. I branta partier finns vegetation som troligen bidrar till ett erosionsskydd – det är inte närmare studerat i detta projekt. Omgivande kolonilotter drar nytta av insektsätande fåglar för reglering av skadedjur. Parken bidrar även med att stärka förutsättningarna för pollinerande insekter.

Kulturella ekosystemtjänster

På annan plats i denna rapport beskrivs Tantolundens kulturella ekosystemtjänster, parkens betydelse för rekreation, friluftsliv och upplevelsevärden. Dessa värden har varit avgörande för att motivera varför parken anlagts och bevarats i över 100 år.

Stödjande ekosystemtjänster

Stödjande ekosystemtjänster – parkens betydelse för biologisk mångfald behandlas utförligt på annan plats i rapporten. Friska träd och en välmående ekologi stärker biologiska mångfald och är även det starka argument för parkens bevarande, naturvårdande insatser och skötsel.

LUFTRENING

Svenska städer har i ett internationellt perspektiv ren luft men även här uppskattas flera tusen personer dö i förtid till följd av luftföroreningar, främst i hjärt- och kärlsjukdomar. Växter har en förmåga att binda skadliga partiklar och bryta ned skadliga gaser som kväveoxider, kolmonoxid och ozon. Främst är det partiklar mindre än 10 mikrometer (PM10) som binds till växternas blad. En klippt häck eller en trädrad på en gata kan markant (10-30% reduktion) sänka mängden partiklar. Tantolundens vegetation kan förväntas att fånga upp luftföroreningar och bidra till renare luft inne i parken men också för boende kring parken.

TEMPERATURREGLERING OCH URBANA VÄRMEÖAR

En värmekarta togs fram 2014 för hela Stockholm som visar modellberäkningar av strålningstemperaturen en solig och varm sommardag. Värmekartan har några år på nacken men visar ändå tydligt att temperaturen förväntas vara väsentlig lägre (ljusblått i den övre figuren på sid 125) i östra Tantolunden där träden står tätt. Mängden vegetation, under förutsättningar att den inte torkar ut, är helt avgörande för vegetationens förmåga att sänka omgivningstemperaturen. Den hävdade naturmarken av hållmarkskaraktär markeras med rött i figuren och förväntas nå höga

EKOSYSTEMTJÄNSTER

temperaturer och inte bidra till ett behagligt lokalklimat. Detta är förväntat; här är det gles med träd och det är torrare marker. Fotbollsplanen, med sitt klippta gräs, förväntas också nå höga temperaturer. Detta fast den ligger på en plats i Tantolunden med hög markfuktighet (se SLU:s markfuktighetskarta).

Forskning har visat att konsekvenserna av värmestress (av jämförbar temperaturhöjning) skiljer sig mellan städer utmed en nord-sydlig gradient där nordliga städer drabbas hårdare. Sveriges städer är anpassade för låga temperaturer men är inte väl anpassade för att hantera värmeböljor. Platser som medger utevistelse även under en värmebölja kommer att bli viktigare i svenska städer med tilltagande klimatförändringar.

FÖRDRÖJNING AV DAGVATTEN

Stora delar av Tantolunden består av genomsläpplig mark som kan infiltrera regnvatten även om parken till delar består av hållmark och här finns asfalterad väg. Här finns markvegetation, buskar och träd som kan fånga regnvatten på sina blad. Denna förmåga kallas interception och är den funktion man använder, under parkpromenaden, när man ställer sig under ett träd för att undvika en regnskur. Ett träd kan fånga upp en förvånande mängd vatten innan det börjar falla ned på marken.

Tantolunden är kuperad, här finns höjder både i östra Tantolunden och på hållmarkerna i väster. Vid skyfall kommer den naturliga lågpunkten som ligger i parkens mitt, fotbollsplanen, ta emot vatten från näraliggande sluttningar och bidrar till ett lokalt om-

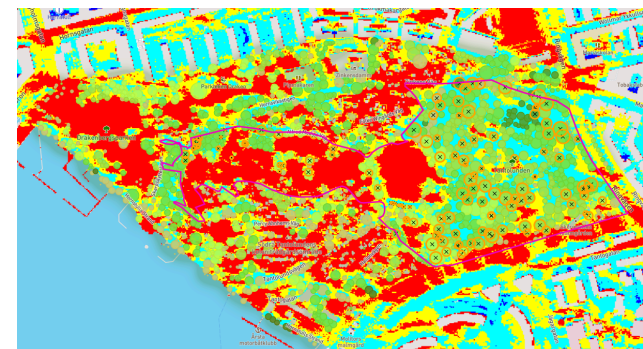
händertagande av dagvatten, men sannolik kommer varken denna lågpunkt eller parken som helhet att omhänderta vatten från, eller skydda, näraliggande bebyggelse. Ytvatten förväntas strömma norr om parken och söder om parken ut i Mälaren – inte genom parken.

MENTALT VÄLBEFINNANDE OCH HÄLSA

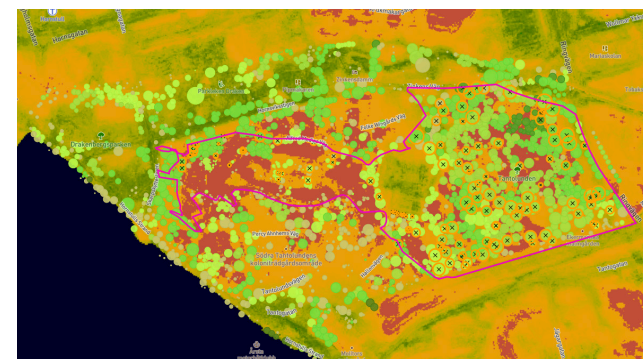
I tidigare kapitel berättas om Tantolundens historia och hur viktig parken är för rekreation i en park/naturmiljö. Pandemin, med start 2020, har visat att trycket på naturområden och parker kan öka snabbt och kraftigt – både för att traditionell parkrekreation men nyheten att möjliggöra ”smittsäkra” aktiviteter. Det finns en efterfrågan på platser utomhus som kan ersätta möten inomhus, fysiska aktiviteter i träningslokaler och kanske t o m arbetsplatser ute.

Intressant för naturens betydelse för hälsa, särskilt mentalt välbefinnande, för en urban befolkning har vuxit kraftigt på senare år. Att naturen gör gott för kropp och själ har vi ”vetat” länge. Nu kommer all fler vetenskapligt underbyggda argument. Studier har visat på tydliga hälsofrämjande effekter av naturexponering (*Människors hälsa i växande städer, Vetenskapliga råden för hållbar utveckling, 2019*). Frågor som driver forskningen framåt handlar om att förstå mekanismer (hur verkar natur hälsofrämjande?) och hur mycket och vilken natur som ger effekt (vilken dos natur ger vilken effekt?).

Några exempel: Studier har visat att en promenad på 20 min i naturmiljö, till skillnad från en promenad i stadsmiljö, minskar självrapporterat åltande och

Figur: Tantolundens alla träd och värmekarta, 2014. Temperatur i fyra klasser och fallande temperatur - röd, gul, ljusblå, mörkblå. Inventerade träd under 2021 är markerade. Källa: Strålningskarta för Stockholm - metod och resultat av genomförd analys av strålnings-temperatur, Tyréns 2014.

Figur: Tantolundens alla träd och markfuktighet. I rött är torra marker och grönt fuktigare. Källa: SLU Markfuktighetskarter, 2020.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

att motsvarande aktivitet i hjärnan minskar. För barn med ADHD har en motsvarande promenad visat på ökad förmåga att koncentrera sig. Ett främjat immunförsvar är rimligt att anta följer av minskad stress och inflammationsmarkörer i blodplasma har rapporterats reduceras vid ökad andel bostadsnära natur.

Mycket återstår att vetenskaplig förklara men ett rimligt antagande är att Tantolunden idag, och i framtiden, är av stor betydelse för närboende och besökare för att reducera psykisk ohälsa och stress genom att vara en plats för mental återhämtning på ett sätt som motsvarande vistelse och promenader i den byggda miljön inte erbjuder.

BERÄKNING AV EKOSYSTEMTJÄNSTER AV TRÄDEN

I det nationella projektet "i-Tree Sverige" (Sjöman, J.D och Östberg, J., 2020. iTree Sverige - För strategiskt arbete med trädets ekosystemtjänster) har man studerat av träd och deras bidrag till ekosystemtjänster i nio svenska tätorter, bl.a. Stockholms stad. I projektet inventerades tätorter med stickprov för att få statistik på stadens sammansättning av träd. Författarna berättar att *"Välmående träd som får lov att växa till sin fulla kapacitet binder kol, fångar upp luftföroreningar, fördröjer regnvatten och blir viktiga noder och stråk i det biologiska systemet. Träden är även en del av vår kulturhistoria och det finns flera händelser som vittnar om människors engagemang; hur träd kan väcka medkänslor och förbindelser som inte går att förklara med tekniska mått eller i kronor och ören."*

För att så långt möjligt ta fram konkreta siffror på

vad träd bidrar med kan man använda programvaran iTree ECO (<https://www.itreetools.org>), som är utvecklad av USA:s motsvarighet till svenska Jordbruksdepartementet och Skogsstyrelsen. Detta är den mest använda metoden och kan sedan ett år användas även i Europa med viss varsamhet (nyttjar data från lokala väderstationer och europeiska data om luftföroreningsnivåer).

Med i-Tree ECO kan man göra beräkningar för stickprov, enskilda träd, och kompletta bestånd, och få siffror för fyra reglerande ekosystemtjänster:

- **Fördröjning av dagvatten (m³/år)**
Det vatten som fångas upp i trädets blad- och grenverk.
- **Lagrat kol (kg)**
Den mängd kol som är lagrat i trädets stam, grenar och rötter.
- **Kolinbindning (kg/år)**
Den mängd koldioxid trädet binder upp årligen.
- **Reduktion av luftföroreningar (g/år)**
Den mängd luftföroreningar som trädet fångar upp från luften.

Tantolundens alla träd finns kartlagda med laserdata och publicerade i Stadsträd.se. I stadsträd.se finns inbyggt ett verktyg som gör det möjligt att översiktligt och snabbt beräkna trädens produktion av ekosystemtjänster utan att göra en fullständig inventering.

De inbyggda ekvationerna bygger på i-Tree ECO och ger mått på EST som ligger nära det resultat som iTreeECO v.6 skulle leverera efter en fullständig inventering.

Figur: Tantolundens alla träd. Inventerade träd under 2021 är markerade. Källa: trädkartläggning med Laserdata, Geografiska informationsbyrå 2021. Publicerad i Stadsträd.se.

	Västra Tantolunden	Östra Tantolunden	
Yta	42 232	106 746	m ²
Antal träd	224	589	st
Krontäckning	24	62	%
Retention av vatten	116	545	m ³ /år
Lagring av kol	50 087	403 858	kg
Kolbindning	1 710	9 517	kg/år
Reduktion av luftföroreningar	36 765	173 329	g/år

Tabell: Reglerande ekosystemtjänster, Tantolunden. Översiktlig beräkning i stadsträd.se baserat på trädkartläggning med LiDAR-data och Nationella marktäckedata (NMD). Bygger på i-Tree ECO v.6.

SLUTSATSER KULTURMILJÖ - KULTURHISTORISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

- Parkens ursprungliga gestaltning och utformning avseende gångsystem och växtlighet ska utgöra utgångspunkt vid förändring, uppdatering av växtmaterial och vård.
- Trädplanteringarna bör följa den ursprungliga gestaltningen med träd i grupper utmed gångvägar och korsningar, avlösta av stora sammanhängande grässlutningar. Områden med träddungar av ex björk och lärk ska bevaras.
- Parken ska ha en fri och enkel karaktär. Inslag med friväxande grönska av naturlig karaktär ska tillåtas på branta sluttningar och ska hävdas regelbundet.
- Bergskullarnas släntfot, släntkrön och vackra utblickar ska vara tydliga.
- Gräsytor som hävdas som äng ska vara tydligt definierade.
- Träd som planterats i lägen som inte hör samman med parkens ursprungliga intention ska flyttas. Nya tillägg kan tillåtas om de har ett tydligt förhållningssätt till den ursprungliga parkens idé.
- Inslag med barrträd ska finnas i parken.
- Buskplanteringar ska användas sparsamt och vara sammansatta med olika arter tidstypiska för det tidiga 1900-talet.
- Entréer till parken ska ha en tydlig exponering och en inbjudande karaktär. Enstaka prydnadsplanteringar kan finnas vid entréerna.
- Parkens roll som en plats för friluftaktiviteter har under åren minskat. Möjlighet att utveckla och återskapa anläggningar m.m. kan stärka parkens roll som en socialt viktig plats i staden.
- Bibehåll ursprungliga grusade gångvägar. Ta hand om i senare tillkomna rännilar på ett till parken anpassat sätt. Ett långsiktigt mål kan vara att ta bort gjutna rännilar för att ersätta dessa med gatsten.
- Återskapa igenlagda gångvägar.
- Sly som bidrar till en igenväxt karaktär rensas.
- Omhändertagda utsiktsplatser.
- Parkbänkar och annan utrustning anpassas avseende utformning till parkens historiska karaktär.
- Underhåll och utveckla parkens oomhändertagna miljöer för att lyfta den kulturhistoriskt värdefulla parkens som en välskött och dekorativ park på västra Södermalm.
- Nya byggnader och anläggningar i och i anslutning till parken ska utformas med anpassning till den kulturhistoriskt värdefulla parken.
- Underhåll av den befintliga musikpaviljongen.

Tantolunden. Foto visar Tantolundens rogivande och enkla karaktär. Foto: Fotograf okänd, bildnr: 404,11, Trafik- och exploateringskontorets tekniska arkiv, Liljeholmen.

- Underhåll av bänkar av trä i hästskoform.

SLUTSATSER OCH FORTSATT ARBETE

För många besökare är Tantolundens största kvalitéer dess grönska och storslagna skala. Att vårda och värna detta är av yttersta vikt. Stor kunskap och kontinuerligt underhåll krävs för att bibehålla parkens ursprungstankar, upprätthålla alla ekosystemtjänster samt anpassa detta till dagens förutsättningar.

Programmets utredningar har visat på upprustningsbehov av vägar och möblemang, behov av trygghetsskapande åtgärder, framför allt på Tantobergets topp samt förbättrade entréer. Parken skulle också behöva mer lek och aktiviteter.

Med detta program som kunskapsgrund, kommer staden att jobba vidare med följande punkterna 1-5 nedan.

1. Gångvägar, rännalar och möblering

- En gestaltungsprincip för gångvägar, rännalar samt möblering ska tas fram och genomföras i upprustnings- och kompletteringsarbeten de närmsta åren. Här kan även eventuell punkt-belysning av träd utredas. Tillgänglighet och trygghet är viktiga i detta arbete. I branta backar kan tex. ledstänger bidra till ökad tillgänglighet.
- Möjlighet att hindra olovlig biltrafik samt parkering ses över i samarbete med trafikkontoret.
- Förslag till nya informationsskyltar i parken bör också tas fram.

2. Trygghetsskapande åtgärder

- Belysning – ny belysning planeras längs Tantolundsvägen under år 2022. Hänsyn ska tas till vilda djurs behov, tex. fladdermöss.
- Möjligheten att möblera/befolka Tantobergets topp under sommartid bör utredas vidare i samarbete med trafikkontoret. Någon form av tillfällig sommarservering eller annan sommaraktivitet såsom ett utegym eller likande kunde tillföra platsen nya värden och mer trygghet. Idéer från Grönare Stockholms-projektet kan användas.
- Möjligheten att skapa en mer tillgänglig gångväg från Tantotoppen ner till strandbadet ska utredas. Det skulle minska känslan av återvändsgränd och hjälpa till så fler människor kan röra sig i området. Även koloniträdgårdarnas anslutande stig- och trappsystem kan ses över för ökad tillgänglighet till och från Tantotoppen.

3. Naturvårdsplan

- En naturvårdsplan ska tas fram med kunskapen i detta program som bas.
- Kunskapen om träden måste fördjupas genom en inventering av arborist innan en plan för bevarande och återplantering kan tas fram. Träden ska ses som en integrerad del i naturvårdsprogrammet, så alla dess livsskeden kan tas tillvara till förmån för den biologiska mångfalden. Särskilda åtgärder tas fram, så gamla och skadade träd kan stå kvar extra länge.

- Naturvårdsplanen ska vidare innehålla tydliga skötsel- och driftsåtgärder så att parken kan vårdas på bästa sätt ur naturvårdshänseende men samtidigt fungera som en stadspark med många besökare.

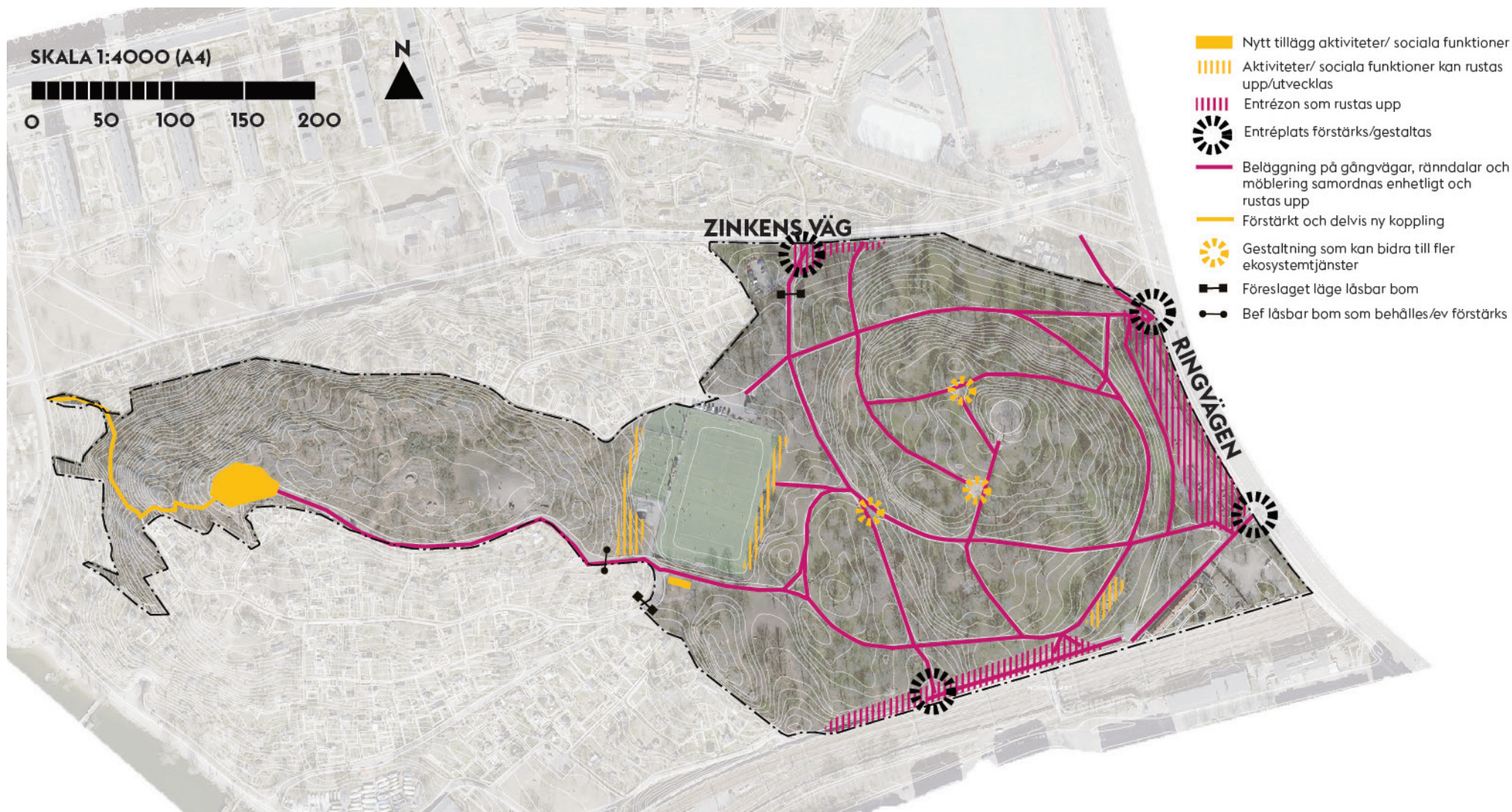
4. Lek

- Ett fördjupat program ska tas fram för upprustning av "Tågparken".
- Samtidigt bör möjligheten ses över, att tillföra lekfulla inslag i övriga delar av parken samt åtgärder som bjuder in till naturlek.
- Discgolfbanan bör också ses över, så konflikter med övriga parkbesökare minimeras.
- En plats för bouleanor bör utredas samt eventuellt andra aktiviteter och sittplatser runt bollplanen.

5. Entréer

- Många av parkens entréer från den kringliggande staden är otydliga och annonserar inte parkens kvalitéer till nya besökare. Framför allt är parken till stora delar avskuren från anslutningen i nordost mot Ringvägen. Övriga entréer är på olika sätt antingen dolda och/eller eftersatta i utformning. Parkens samtliga entréer behöver ses över, så de blir tydliga, funktionella och inbjudande.

SLUTSATSER OCH FORTSATT ARBETE

SLUTSATER EKOLOGI KOPPLAT TILL PARKPLANEN

Programarbetet för grönstrukturen i Tantolunden kopplar på och vidareutvecklar stadsdelsförvaltningens arbete med Södermalms ekologiska grönstruktur, vilket beskrivs i Parkplan Södermalm, del 1. Den finns att läsa på www.stockholm.se).

De huvudstrategier för Södermalms ekologiska grönstruktur utifrån parkplanen som särskilt berör detta arbete är:

Bibehåll och utveckla habitatnätverk för ek

Stärk, värna och utveckla biologisk mångfald i ekmiljöerna. Callunas tillägg är att arbeta strategiskt med varsam beskärning, kronstabilisering och stagning av gamla träd istället för att fälla.

Förläng trädens livstid med rätt trädvårdsinsatser

Strategin är tydlig med att trädvårdsinsatser för att förlänga trädens livstid utgör ett proaktivt förhållningssätt, som inte motsäger att enstaka sjuka träd, träd i dåligt kondition placerade så de utgör fara för människor tas ned. Callunas tillägg till strategin för träden är att försöka tillskapa vissa zoner i parken där träden tillåts åldras utan att bli riskträd. Det är viktigt att skapa utrymme så att vissa träd i parken kan åldras och bli s.k. evighetsträd. Detta gäller inte träd angripna av den smittsamma almsjukan.

Att berätta om ekologiska värden

Det finns goda möjligheter att förmedla Tantolundens värden i kommande trädvandringar, genom detta parkprogram, samt ökad skyltning i Tantolunden.

Att öka andelen död ved

Naturmark som inte inbjuder till vistelse och aktiviteter blir zoner där träden får åldras och bilda död ved. Åtgärder för att öka andelen död ved måste vägas ihop med faran för riskträd. Den döda veden har stor betydelse för vedlevande insekter och pollinatörer. Calluna föreslår också att den ved som skapas i parken ska ses som en resurs och användas aktivt för återbruk i parken.

Utveckla fler ytor mot fin ängsmark med rätt skötsel

På några platser i parkens gräsmattor finns mångfald av olika arter i fålskiktet. Dessa ytor är en tillgång för parkens biologiska mångfald och föreslås tas tillvara som blomsterängar på vissa utvalda platser, som märkts ut på målbildskartan. Ängsytor ska slåss med slåtterbalk och gräset ska samlas ihop (upptag). Se avsnitt rörande ängsytor samt under delområden. Det finns även möjligheter att på vissa platser tillskapa små sandhabitat med torrängsflora.

Belysningslösningar som minskar påverkan på djurlivet

I Parkplan Södermalm tas inget upp om belysningens påverkan på fladdermöss, insekter och andra arter. Det finns mycket forskning inom området. I samband med att belysningen byts ut, kompletteras eller moderniseras, behöver en utredning göras för att se på möjliga belysningslösningar som kan minska påverkan på djurlivet.

Lokala kretslopp

Det vore fint att i framtiden kunna hitta nya arbetsätt och även kunna kompostera lokalt. Komposter för hö, löv och ris kunde på sikt omhändertas i parken. De skulle bli boplatser för smådjur och en resurs i form av kompostjord.

Bilden visar ett exempel från Nackareservatet på hur man kan ta tillvara död ved i en park genom att trava trädstammar i en trekantig form, som på samma gång bildar en ram för en mindre lövkompost till skydd för smådjur. Det blir en allt vanligare syn, men har ändå kombinerats med en liten skylt för att sprida information och skapa förståelse för ekologiska stödåtgärder.

KÄLLOR

LITTERATUR

Asker, Bertil, Stockholms parker, Uppsala, 1986

Fogelström, Per Anders, Tanto, En utmark, 1978

Lindroth, Mats, Tantolunden, Scener ur en park, 2009

Lindroth, Mats, Pleijel, Agneta, Sahlström, Rune, Musik Paviljonerna i Tantolunden, Festskrift till invigningen 17 juni 1988, Stockholm, 1988

Parkplan Södermalm, Del 1, Strategier för utveckling av parker och gröna gaturum, 2019

Parkplan Södermalm, Del 2, Beskrivning park för park och gröna gaturum, 2019

Stadsholmen, Ekermanska gården 1, Södermalm.

Stockholms Byggnadsordning, 2020

Stockholms Översiktsplan, 2018

Stockholms stadsmuseum, Kulturhistoriskt kunskapsunderlag för Stockholms parker, Faktablad, 2020

Trädplan för Tantolunden, Södermalms stadsdelsförvaltning, December 2009

Zinkensdamm, faktablad utgivet av Stockholms spår, Stockholms stadsmuseum, SL

ARKIV

Digitalt stadsmuseum, fotografier

Fornsök, Riksantikvarieämbetet

Stockholms Stadsbyggnadskontor, planer

Stockholms Stadsarkiv, kartor

Trafikkontorets arkiv, Stockholms stad. Handlingar, ritningar och fotografier

WEBBSIDOR, DATABASES, GIS-PORTALER

Itree <https://www.itreetools.org>

Nationella marktäckedata NMD https://metria.se/kundreportage___trashed/nationella-marktackedata-nmd/

Trafikverket, temablad sandmiljöer

<https://www.forskning.se/2021/11/11/luftfororeningar-bakom-demens-och-psykisk-ohalsa/>

<https://www.ivl.se/english/ivl/publications/publications/quantification-of-population-exposure-to-no2-pm2.5-and-pm10-and-estimated-health-impacts.html>

<https://trafikverket.ineko.se/se/temablad-natur-sandmilj%C3%B6er>

<https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/skogsskador/svampar/almsjuka/>

SLU Markfuktighet <https://www.slu.se/institutioner/skogens-ekologi-skotsel/forskning2/markfuktighetskartor/>

Trädapp <https://www.stadstrad.se>

